

RIIGIKOGU

9. istungjärk. **Protokoll nr. 193 (9).** 1923. a.

Sisu: 1. Päewakorra wastuwõtmine. — 2. Maakonna omawalitsustele antud 100.000.000 margalise laenu muutmise seadus. — II lugemisel. Wastu wõetud. — 3. Opetajate palgaseaduse muutmise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 4. Maakonna ja linna koolinõunikude määruse muutmise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 5. Tartu ülikooli õpejõudude ja eripalgaliste ametnikkude palgaseadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 6. Kohtupristawite taksiseadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 7. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku aja ja päewakorra kindlaksmääramine.

Riigikogu koosolek 2. weebruaril 1923. a. kell 10 hom.

Kokku on tulnud 88 Riigikogu liiget.

Koosolekut juhatab abiesimees A.

Kerem, pärast abiesimees **K. Wirma**.

Sekretääri kohal sekretäär **T. Kalbus**, pärast abisekretäär **J. Bergman**.

Walitsuse looshis: haridusminister A.

Weiderman, sõjaminister **J. Soots**, Riigi-

wanem **J. Kukk**, töö-hoolekandeminister

Chr. Kaarna, haridusministeeriumi kooli-

osakonna juhataja **G. Ollik**.

Koosolek algab kell 10.25 min.

1. Päewakorra Juhataja **A. Ke-**

wastuwõtmine. **rem:** Päewakord on

eilsel koosolekul ära

määratud ning Riigikogu liigetele välja

jagatud. Ettepanekuid ei tehta — loen

päewakorra wastuwõetuks.

2. Maakonna oma- Rahaasjanduse komisjoni

walitsustele antud aruandja **K. Wir-**

100.000.000 margal- **ma** (loeb): Maa-

lise laenu muutmise konna omawalitsus-

seadus — II luge- tle antud 100.000.000

misel. margalise laenu muut-

mise seadus.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääle-

tatakse.) Pealkiri on nähtawa

enamusega wastu wõetud.

Aruandja **K. Wirma** (loeb):

30. mai 1922 a. seaduse („Riigi Teataja“

rr. 74/75 — 1922 a. sead. nr. 42) põhjal

maakonna omawalitsustele nende 1922 a.

eelarwete puudujääkide katteks kooliõpe-

tajate palgamaksmise osas väljaantud

laen saja miljoni marga (100.000.000 mk.)

suuruses arwatakse toetussummaks nen-

dele omawalitsustele.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääle-

tatakse.) Seadus on nähtawa

enamusega wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorra-

punkti juurde.

(Juhatama hakkab abiesimees **K. Wir-**

ma.)

3. Opetajate pal- Rahaasjanduse

gaseaduse muut- komisjoni aru-

mise seadus — andja **J. Zimmer-**

II lugemisel. **man** (loeb): Opetaja-

te palgaseaduse muut-

mise seadus.

Juhataja **K. Wirma:** (Hääle-

tatakse.) Seaduse pealkiri on

nähtawa enamusega wastu

wõetud.

Aruandja **J. Zimmerman**

(loeb): I.

Riigikogu poolt 13. mail 1921 a. wastu-

wõetud õpetajate palgaseadus muude-

takse järgmiselt:

§ 2. Awalikkude koolide õpetajad saa-

wad palka riigiteenijatega ühtlaselt järg-

miste astmete ja normide järele:

1 aste 18.000 marka. 6 aste 8.700 marka.

2 „ 15.300 „ 7 „ 7.700 „

3 „ 13.500 „ 8 „ 6.800 „

4 „ 11.700 „ 9 „ 6.200 „

5 „ 9.900 „ 10 „ 5.800 „

11 „ 5.500 „

Koolitöö praktika	Juhataja koolis, kus 7 wõi enam klassikomplekti					
	I järk (\$ 1 p. a)		II järk (\$ 1 p. b)		III järk (\$ 1 p. d)	
	Palk kuus Mrk		Palk kuus Mrk.		Palk kuus Mrk.	
12. a. praktika	2	15.300	4	11.700	6	8.700
8. a. „	3	13.500	5	9.900	7	7.700
4. a. „	4	11.700	6	8.700	8	6.800
Wähem, kui 4. a. praktika	5	9.900	7	7.700	9	6.200

Koolitöö praktika	Juhataja koolis, kus alla 7 klassi- komplekti ja juhataja abi					
	I järk (\$ 1 p. a)		II järk (\$ 1 p. b)		III järk (\$ 1 p. d)	
		Palk kuus Mrk.		Palk kuus Mrk.		Palk kuus Mrk.
12. a. praktika	3	13.500	5	9.900	7	7.700
8. a. „	4	11.700	6	8.700	8	6.800
4. a. „	5	9.900	7	7.700	9	6.200
Wähem, kui 4. a. praktika	6	8.700	8	6.800	9	5.800

Koolitöö praktika	Õpetaja					
	I järk (\$ 1 p. a)		II järk (\$ 1 p. b)		III järk (\$ 1 p. d)	
		Palk kuus Mrk.		Palk kuus Mrk.		Palk kuus Mrk.
12. a. praktika	4	11.700	6	8.700	8	6.800
8. a. „	5	9.900	7	7.700	9	6.200
4. a. „	6	8.700	8	6.800	10	5.800
Wähem, kui 4. a. praktika	7	7.700	9	6.200	11	5.500

Märkus 1. Kodu- ning väljamaa ülikoolide ja teiste kõrgemate õpeasutuste lõpetajad ja 1919 a. 28. augusti õpetajate palgamääruse § 3 märkuse II põhjal I järku tõstetud õpetajad tõusewad palgasaamise suhtes ühe astme võrra kõrgemale, kui nad õpetawad kesk-, kutse- või täienduskoolide klassides, mis 6. aastalisest algkoolist kõrgemal, ja kahe astme võrra, kui neil on keskkooliõpetaja kutse.

Märkus 2. I järku kuuluvad õpetajad, peale selle paragrahwi märkuses I tähendatud õpetajate, langewad ühe astme võrra alla poole, kui nad ei õpeta kesk- kutse- või täienduskoolide klassides, mis on 6-aastalisest algkoolist kõrgemal.

Märkus 3. II järku kuuluvad õpetajad tõusewad palgasaamise suhtes ühe astme võrra kõrgemale, kui nad õpetawad kesk-, kutse- või täienduskoolide klassides, mis on 6-aastalisest algkoolist kõrgemal.

Märkus 4. Üksikuile koolijuhatajaile, nende abidele ja õpetajaile võib haridusministeerium määrata maakonna või linna kooliwalitsuse (riigikoolides haridusministeerium kooliosakonna) põhjendatud ettepanekul kõrgema astme

palga, kui selles seaduses nende kohta ette on nähtud. Kui selle juures kõrgem kui I astme palk tuleb määrata, otsustab seda Wabariigi Walitsus.

Märkus 5. Kõik Tallinna tehnikumi õpejõud saawad palka ühe astme võrra kõrgemalt, kui käesolewa paragrahwi märkuses I ettenähtud kesk- ja kutsekooli õpetajad. Tehniliste ülikoolide haridusega õpejõud saawad tehnikumis palka ühe astme võrra kõrgemalt, kui keskkooliõpetaja kutsega õpetajad keskkoolides.

Märkus 6. Tehnikumi õpejõududele, kellel täielik ülikooli professori kvalifikatsioon, maksetakse palka IV astme järele, see on 25.200 marka kuus.

Märkus 7. Kõigile Petseri linnas ja maakonnas, narowatagustes waldades ja Wasknarwa wallas asuwais awalikkudes ja riigikoolides Eesti keeles töötawale õpejõududele maksetakse palgalisa 20% ja Narwa linnas — 10% üldisest palganormist.

Märkus 8. Alaealiste kurikalduwustega laste parandusasutuste koolide õpetajaile maksetakse riigi poolt palgalisa 20% üldisest palganormist.

E. Martinson (sd.): § 2 märkus 1 lõpuga on võimalus tõsta 2 astme võrra kõrgemale neid õpetajaid, kes on lõpetanud kõrgema õpeasutuse või jälle, kes on 28. augusti 1919 a. õpetajate palgamääruse § 3 märkus II põhjal I-sesse järku tõstetud, ning kellel peale selle veel keskkooliõpetaja kutse on.

Juba I lugemisel tähendasin mina selle peale, et keskkooliõpetaja kutse endisel ajal väga kergesti saada võidi nõndanimetatud „Oberlehreri“ eksami tegemise läbi. Oleks küll tarwilik kõrgemale järku tõsta neid õpetajaid, kes kõrgema õpeasutuse on lõpetanud, ning peale selle lõpetamise veel omandanud keskkooliõpetaja kutse, muidu ei oleks ju, näituseks neil Tartu ülikooli üliõpilastel, kes pärast tahawad keskkoolis tööle asuda, peale ülikooli lõpetamise veel sugugi põhjust omandada pedagoogilist haridust, mis antakse praegu Tartu ülikooli juures ja millega võimaldatakse neile ka keskkooliõpetaja kutse saamine. Seesuguse kutse omandamist tuleb hinnata ja sellepärast oleks minu arwates väga tarwilik, et ainult need keskkooliõpetaja kutsega isikud, kes on omandanud keskkooli-

õpetaja kutse peale ülikooli lõpetamist, tõstetakse 2 astme võrra kõrgemale. Seda silmas pidades teen järgmise ettepaneku: „§ 2 märkus I lõpul sõnade asemel „ja kahe astme võrra kui neil on keskkooliõpetaja kutse“ vastu võtta: „ja kahe astme võrra isikud, kes peale kõrgema õpeasutuse lõpetamise on omandanud keskkooliõpetaja kutse.“

Haridusminister A. Weiderman: Austatud Riigikogu liikmed! See küsimus, mis lugupeetud rkl. härra Martinson siin üles tõstis, oli arutamisel ka haridusministeeriumis. Neid õpetajaid, kellel on ülemkooliõpetaja kutse ja kes on tõstetud 1919 a. õpetajate palgamääruse järele nõndanimetatud I järku, on kõigest 5—6 isikut. Et nimetatud isikud on sennijani oma ülesannetega walmis saanud ning niisama rahuloldawalt töötanud, kui ülikooli haridusega õpetajad, siis ei pidanud haridusministeerium tarvilikuks nende kohta erandit teha. Ilmalikne oleks tõesti 5—6 isiku pärast seadust muutma hakata.

J. Annusson (töer.): Selle küsimuse lahendamise on wäga keeruline, sellepärast, et juba Wene ajal keskkooliõpetaja kutse all olid wäga mitmesugused mõisted. Ka meie haridusministeerium on katsunud seda küsimust lahendada, on grupeeritud teatud isikud ise liiki, kellel nii ütelda keskkooliõpetaja kutse on, kuid mingisuguseid uusi seadusi ega määrusi sel alal maksmat pandid ei ole. (Haridusminister A. Weiderman: On määrused „Riigi Teatajas“ wälja kuulutatud.) Need on minu teada ainult kokkuwõtted endiste aluste põhjal. Tulewikus tuleks igatahes kindlaks määrata, kuidas wiisi keskkoolideõpetajad peab ette walmistatama. Kuna küsimuse lahendamise senni enam-wähem tegeliku elu peale on rajatud ja nad edasi sel teel normeeritakse, tuleks praegu status quoqo leppida. Tuleks neile, kellel keskkooliõpetaja kutse on, teatud kõrgemat tasu määrata. Selles wormelis on aga wäikene puudus, mis tuleks wastawalt parandada. Nimelt on öeldud märkus I lõpus, et õpetajad tõusewad palkade suhtes ühe astme võrra kõrgemale, kui nad õpetawad keskkoolides, ehk kõrgemas algkoolis ja kahe astme võrra, kui neil on keskkooliõpetaja kutse. Nüüd seisab küsimus selles, kas tõusewad kahe astme võrra kõrgemale ka need kesk-

kooliõpetaja kutsega õpetajad, kes õpetawad algkoolis. Et siin arusaamatust ei teki, panen ette § 2 märkus 1. wiimast rida järgmiselt muuta: „kui neil selle juures on keskkooliõpetaja kutse“.

Haridusministeeriumi kooliosakonna juhataja **G. Ollik:** Rkl. härra Annusson'i wäite õienduseks wõiks ütelda seda, et haridusministeeriumis juba 1921 a. on tehtud ja „Riigi Teatajas“ wälja kuulutatud korraldus keskkooliõpetaja kutse saamiseks nende õpetajate kohta, kes on lõpetanud ülikooli, kõrgemad kaubanduslised õpeasutused ja muud kõrgemad kursused enne 1921 a. kewadet. Kui neil on seljataga üheaastaline rahuldaw pedagoogiline tegewus, ei tule neil eksami teha, waid nad saawad teatud ainetes kutse ilma eksamita kooliwalitsuste ettepanekul. Neil õpetajatel, kes on lõpetanud ülikooli peale 1921 a. kewadet, tuleks eksam anda paljus ainetes õpetaja kutse saamiseks. Seal on hulk pedagoogilisi aineid ja kutse saamine nõuaks palju tööd. Sellepärast arwas ministeerium seda eelnõu esitades, et õigustatud oleks kõrgema haridusega isikud saada sama tasu, mis nende kaasõpilased saawad arstidena, inseneeridena, õigusteadlastena jne. Selle redaktioniga, mis härra Annusson ette pani, wõiks nõus olla. Silmas pidades, et kõige suuremat puudust õpetajatest tunneb just keskkool ja sinna on waja õpetajaid julitada, on haridusministeeriumis see redaktion wälja kujunenud.

K. Piirisild (rhw.): Austatud Riigikogu liikmed! Käesolewa palgaseaduse järele saab õpetajatele palka maksetud Petseri linnas ja maakonnas ja narowatagustes waldades 20% rohkem ja Narwas 10%, kuna senni nad Petserimaal 50% rohkem said. Wõrrelde Petserimaad sisemaaga, selgub, et seal koguni teistes tingimustes töötada tuleb. Sisemaal on enam-wähem korralikud koolimajad ja õpeabinõud, kuna Petserimaal tuleb töötada Wene taludes, kus puudub igasugune kooli mööbel. Leidub koole, kus 60—70 õpilast, kuid kõigest 4—5 koolipinki, ülejäänud istuwad kusagil ümber kastide ja kirjutawad, nagu põrsad ümber molli. (O. Strandman (töer.): Kas õpetajad hakkawad palgast pinke tegema?) Mitte seda, kuid keegi ei tahagi Petserimaale õpetajaks minna, iseäranis Setu kooli. Wene koolid on senni töötanud paremates tingi-

mistes ja sellepärast on õpetajate valimistel sinna 50—60 kandidaati, kuna Eesti koolides waewalt 2—3. Kui nüüd uue seadusega perekonna-abiraha ära jääb, tulewad needki õpetajad oma kohtadelt. Teen ettepaneku märkus 7 järgmiselt wastu võtta:

„Märkus 7. Kõigile Petseri linnas ja maakonnas, narooatagustes waldades ja Wasknarwa wallas asuwais awalikkudes ja riigikoolides Eesti keeles töötawaile õpejõududele maksetakse palgalisa 30% ja Narwa linnas 10% üldisest palganormist.“

Juhataja **K. Wirma**: Sõna on faktiiliseks märkuseks aruandjal.

Aruandja **J. Zimmerman**: Kõneleja tähendas, et Petseri õpetajad senni 50% lisa saanud, see ei ole aga õige. Nad said palka ühes 80%-lise lisaga ja sellest said nemad 50% lisa, seega umbes 30% terwest palgast, nii, et nad seega peaeegu samase seisukorda jääwad.

E. Martinson (sd.): Tahtsin faktiilise õienduse selle kohta anda. Aruandja tähendas, et Petserimaal saawad kooliõpetajad 80% elukalliduslisa, kuna tõeliselt saawad nemad aga 50% elukalliduslisa, nad saawad osa põhipalgast, õieti oleks see just 50% ja nii on wahe siin ainult 10%. Ma tarwitasin sõna selleks, et aruandja palgaseadust ei tunne, õieti minu eilse wäite kinnituseks, et mitte üksi rahaasjanduse komisjon palgaseadust läbi waatama poleks pidanud, waid seda oleks pidanud tegema ka hariduskomisjon.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Zimmerman**: Kõige pealt palun ma mõned wead parandada, need oleks järgmised: teise lehekülje peal tabeli wiimases reas, kus on tähendatud III järgu haridus, seal on kaks korda kolmandas ja neljandas reas öeldud 9, kuna neljandas reas peab olema 10. Järgmine parandus oleks kolmanda lehekülje märkus 3-as, kus tuleks teise rea lõpus peale sõna „kesk“ panna komma; muudu tuleks „keskkutse wõi täienduskoolide klassides“ jne.

Mis puutub härra Annusson'i parandusse, siis see ei muuda seaduse mõtet ja sellega wõin ma ühineda. Mis aga puutub härra Martinson'i parandusse, siis palun seda hääletamisele panna ja

Riigikogu ennast otsustada, kumb õige on. Et Riigikogu wõiks otsustada, kumbal õigus, loen ette praegumaks waawatawa seaduse: „Määrus õpetajate palgalisa kohta Narwas ja Petseri maakonnas. Kõikidele Narwa linna ja Petseri maakonna awalikkudes ja riigikoolides Eesti keeles töötawaile õpejõududele makstakse 1. septembrist 1920 a., elukalliduslisa 50% rohkem kui üldine norm.“

Juhataja **K. Wirma**: Sisse on tulnud järgmised parandused.

Rkl. Martinson'i poolt: „§ 2. märkus 1. lõpul sõnade asemel „ja kahe astme wõrra, kui neil on keskkooliõpetaja kutse“ wastu võtta: „ja kahe astme wõrra isikud, kes peale kõrgema õpeasutuse lõpetamise on omandanud keskkooliõpetaja kutse.“

Rkl. Annusson'i parandus: § 2. märkus 1. lõpp järgmiselt wastu võtta: „kui neil selle juures on keskkooliõpetaja kutse.“

Selle parandusega on aruandja ühinenud ja sellepärast tema eraldi hääletamisele ei tule.

Siis on rkl. Piirisild'i parandus: märkus 7. järgmiselt wastu võtta: „Kõigile Petseri linnas ja maakonnas, narooatagustes waldades ja Wasknarwa wallas asuwais awalikkudes ja riigikoolides Eesti keeles töötawaile õpejõududele maksetakse palgalisa 30% ja Narwa linnas 10% üldisest palganormist.“

Asun hääletamisele. Kes on rkl. Piirisild'i ettepaneku wastuwõtmise poolt? (Hääletatakse.) Nähtaw enamuse on wastu. (Wahel hüüed: Ära lugeda.) (Hääletatakse. Loetakse hääli.) 25 häälega 18 wastu on rkl. Piirisild'i ettepanek tagasi lükatud.

Panen rkl. Martinson'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 2. ühes märkusega ja rkl. Annusson'i parandusega märkus 1. juurde, millega aruandja ühines. (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Zimmerman** (loeb): § 3. Kaotab maksuse.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 3 ära kaotamise ettepanek wastu wõetud.

Aruandja J. Zimmerman (loeb):
§ 4. § 2 ettenähtud normide järele maksetakse palka kohtades, mis elukalliduse poolest riigiteenijatele palgamaksamiseks liiki arvatud. Teistes kohtades on palgade protsendiline alanemine samasugune kui riigiteenijatelgi.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 4 wastu wõetud.

Aruandja J. Zimmerman (loeb):
§ 5. I variant. Õpetajate nädalatundide normaalarw on: maalasuwais algkoolides 28, mis kuni 24 nädalatunnini wõib wäheneda, kui haridusministeeriumi poolt maksmapandud tunnikawa 28 tunni andmist ühes koolis ei wõimalda; teistes awalikkudes koolides on õpetajate nädalatundide normaalarw 24, misjuures mitmes koolis antawad tunnid ühte arwatakse. Peale selle on õpetaja kohustatud enese peale wõtma tarwilikud õpe- ja kaswatustööga ühenduses olewad kõrwalised tööd (korrapidamine koolis, klassijuhatus, klassi raamatukogu hoidmine ja raamatute wäljaandmine, kirjalikud tööd, füüsiliste ja keemiliste katsete ettevalmistamine).

§ 5. II variant. Õpetajate nädalatundide normaalarw on: maalasuwais algkoolides 28, mis kuni 26 nädalatunnini wõib wäheneda, kui haridusministeeriumi poolt maksmapandud tunnikawa 28 tunni andmist ühes koolis ei wõimalda; linna algkoolides on õpetajate nädalatundide normaalarw 26, teistes awalikkuis koolides — 24, misjuures mitmes koolis antud tunnid ühte arwatakse. Peale selle on õpetaja kohustatud enese peale wõtma tarwilikud õpe- ja kaswatustööga ühenduses olewad kõrwalised tööd (korrapidamine koolis, klassijuhatus, klassi raamatukogu hoidmine ja raamatute wäljaandmine, kirjalikud tööd, füüsiliste ja keemiliste katsete ettevalmistamine).

Märkus 1. Internaadiga ühenduses olewa töö eest maksetakse kooli ülewalpidaja poolt eraldi tasu, kusjuures tasusumma iga internaadiga kooli jaoks kindlaks määrab maakonna wõi linna kooliwalitsus (riigikoolides haridusministeerium).

Märkus 2. On õpetaja nädalatundide arw kesk- ning kutsekoolides ja linna algkoolides alla wõi üle 24, maalasuwais algkoolides alla 24 wõi üle 30, siis maksetakse temale tundidearwu

järele iga nädalatunni eest maa algkoolides $\frac{1}{28}$ ja teistes $\frac{1}{24}$ osa eelpool tähendatud õpetaja palgast.

Märkus 3. Õpetajate seminaari ning seminaari harjutuskooli õpetaja ja riigi kunsttööstuskooli eriõpeainete õpetaja nädalatundide arw on 18. Alla wõi üle 18 nädalatunni andmise korral maksetakse neile iga nädalatunni eest $\frac{1}{18}$ osa õpetaja palgast.

Märkus 4. Tehnikumi eriainete õpetaja nädalatundide normaalarw on 12. Alla wõi üle 12 nädalatundide andmise korral maksetakse iga nädalatunni eest $\frac{1}{12}$ osa õpetaja palgast. Tehnikumi assistentide, keelteõpetaja ja eeltehnikumi õpetajate nädalatundide normaalarw on 24. Alla wõi üle 24 nädalatunni andmise korral maksetakse neile iga nädalatunni eest $\frac{1}{24}$ osa õpetaja palgast.

Märkus 5. Koolijuhataja annab iga juhatawaja klassikomplekti kohta 2 tundi nädalas wähem oma kooli õpetaja nädalatundide normaalarwust, kuid mitte wähem, kui 8 tundi. Maalasuja algkooli juhataja nädalatundide normaalarwu määramiseks on aluseks 28 nädalatundi.

Märkus 6. Tehnikumi direktor saab koolijuhataja palga ilma tunni andmata.

Märkus 7. Koolijuhataja abi annab iga juhatawaja klassikomplekti kohta 2 tundi nädalas wähem oma kooli õpetaja nädalatundide normaalarwust, kuid mitte wähem, kui 12 tundi nädalas.

Märkus 8. Tehnikumi inspektor saab inspektori palga 6 nädalatunni juures. Tehnikumi oaskonna juhatamine arwatakse 2 nädalatunni ette.

Märkus 9. Eri- ja kutsekoolide õpetöökoolide juhatajad ja meistrid-instruktorid palgatakse ametisse kooli ülewalpidaja poolt wabal kokkuleppel, silmas pidades walitsuse poolt normeeritud palka riigi töökodades; lepingu kinnitab haridusministeerium.

Märkus 10. Klassikomplekti all mõistetakse selles seaduses õpilaste kogu, keda õpetaja ühes ruumis õpetab.

Märkus 11. Alewi algkoolid arwatakse linnakoolide hulka, kui nad linnakoolide õpeaja kestuse kohta käiwate määruste järele töötawad, wastasel korral kuuluwad alewikoolid maakoolide hulka.

Märkus 12. Merikoolide meriasjanduse eriainete õpetaja nädalatundide nor-

maalarw on 18. Alla wõi üle 18 nädalatu-
nni andmise korral maksetakse neile iga
nädalatunni eest $\frac{1}{18}$ osa õpetaja palgast.

Märkus 13. Maalasuwate erilaadi-
liste algkoolide (kurtummade, kehaliste
ja waimliste puudustega laste kaswatus-
kool ning alaealiste kurikalduwustega
laste parandusasutuste kool jne.) õpeta-
jate tundide normaalarw on nädalas 24.

Märkus 14. Neis maalasuwais alg-
koolides, kus õpetajate nädalatundide nor-
maalarwu 28-ni tõstmise tagajärjel osal
õpetajaist tundidearw nädalas alla mi-
nimumi (24) langeb ja kus neid õpetajaid
wõimalik ei ole tagawaraõpetajaiks ni-
metada, wõi wabadele kohtadele ümber
paigutada, — wõib õpetaja nädalatundide
arw olla 24—28.

See märkus maksab 1. augustini
1923 a.

Märkus 15. Uuestiasutatud kesk-
kutse- ning erilaadilistes koolides wõib
kahel esimesel õpeaastal haridusministeer-
iumi loaga õpetaja nädalatundide nor-
maalarw wäheneda kunni 12 nädalatun-
nini, kusjuures õpetaja kohustatud on osa
wõtma kooliasutamise ühenduses ole-
waist töödest (raamatukogude ja kabinet-
tide korraldamine, õpewahendite soeta-
mine jne.).

Kõige pealt palun ära parandada mõ-
ned wead, mis sisse on juhtunud. Siin
on nimelt märkus 2. kolmandas reas õel-
dud: „maalasuwais algkoolides alla 24
wõi üle 30“, peab olema „30“ asemel
„28“. Selle paragrahwi arutamisel kom-
missjonis wõeti esimesel lugemisel wastu
esimene wariant, kuid pärast III lugemi-
sel pandi II wariant hääletamisele ja see
sai sama palju hääli poolt kui wastu, sel-
lepärast on siis need mõlemad wariandid
siia sisse pandud. II wariant sai aga
peale III lugemist redigeeritud ja on natu-
kene konarline. Kui see aga siin wastu
wõetakse, siis teen ma peale wastuwõt-
mist selle juures wastawalt redaktsiooni-
lised parandused ja siis tuleksid ka mär-
kustes mõned laused teisiti redigeerida.

Muudatusi on ette wõetud 5. märku-
ses, nimelt koolijuhataja kohta, sest ta
peab nüüd rohkem tunde andma, kuna
ennemalt oli 6 tundi, siin on aga 8 tundi.

Siis on siia juurde weel märkused ale-
wikoolide kohta selleks, et piirised tõm-
mata alewi- ja maakoolide wahel. Tun-
didearwu suurenemine on mõlemites pro-

jektides, mõlemas wariandis ja on rohkem
tunde määratud, kui wanas seaduses oli.
Seda tundidearwu suurendamist põhjen-
dati sellega, et lisatundide andmine ise-
äranis maal, wäga suurt pahameelt on
äratanud. Sellest saadakse nõnda aru, et
kooliõpetajale tuleb töö eest palka
maksta, aga mispärast peab temale siis
weel lisapalka maksma, pole arusaadaw.
Seda ei peeta mitte õigustatuks. Kui nä-
dalatundide arw 28 tunni peale on tõste-
tud, siis ei ole kaheksaklassilises algkoo-
lis mitte lisatunde. Seal, kus 4-klassiline
algkool, oleks 2 lisatundi ja 6-klassilises
algkoolis natuke rohkem. Harju maakon-
nast teatati, et 28 tunni juures neil tuleks
umbes 20.000 marka kuus lisatundide eest
maksta. Teises wariandis on nädalatun-
dide arw linna algkoolide kohta 26 tunni
peale kindlaks määratud, põhjendades
seda sellega, et praegu linna algkoolide
õpetajad umbes niipalju tunde annawad.

A. Kerem (rhw.): Austatud Riigi-
kogu liikmed! Aruandja tähendas juba,
et II wariant on wähe konarliselt redi-
geeritud. Mina tahan juurde tähendada,
et see on ka ebaõigelt redigeeritud, kui
arwamisi, mis rahaasjanduse komisjonis
awaldati, aluseks wõtta. II wariandi
wäljajagatud redaktsiooni lugedes, saan
mina sellest nii aru, et komisjon on ar-
wanud maakoolides normaalseks 28 tundi
ja kui seda mitte kätte ei saada, siis wõiks
26 tunnini wäheneda. Komisjonis sel-
lekohaseid arwamisi ei awaldatud, just
wastuoksa, oldi ühtlasel arwamisel, et
nädalatundide normaalarwu wõib kunni
24 tunnini wäheneda. Niisamuti paistab
ülemalnimetatud redaktsioon wälja, nagu
oleks linna algkoolide kohta maksew
26-tunniline nädal ilmtingimata. Raha-
asjanduse komisjonis räägiti sellest, et
ka linnades nädalatundide arwu 24 tun-
nini wõib wäheneda. Neid asjaolusid
arwesse wõttes, teen ma II wariandi
kohta järgmise ettepaneku: „Õpetajate
nädalatundide normaalarw on: maalasu-
wais algkoolides 28, linna algkoolides 26,
mis mõlemal puhul kunni 24 nädalatunnini
wõib wäheneda kui haridusministeeriumi
poolt maksmapandud tunnikawa 28 wõi
26 tunni andmist ühes koolis ei wõimalda,
teistes awalikkuis koolides on õpetajate
nädalatundide normaalarw — 24, mis juu-
res mitmes koolis antud tunnid ühte arwa-
takse. Peale selle on õpetaja kohustatud
enese peale wõtma tarwilikud õpe- ja
kaswatus tööga ühenduses olewad kõrwa-

lised tööd (korrapidamine koolis, klassi juhatus, klassi raamatukogu hoidmine ja raamatute väljaandmine, kirjalikud tööd, füüsiliste ja keemiliste katsete ettevalmistamine.“

Kui see variant wastuwõtmist leiab, siis tulewad iseenesest ka wastawad märkused, mis tundidearwu käsitawad. muuta. Nii oleks II wariandi wastuwõtmisega tarwis muuta märkus 2 ja temale järgmine redaktsioon anda: „On õpetajate nädalatundide arw kesk-, kutse- ning täienduskoolides alla wõi üle 24, maa algkoolides alla 24 wõi üle 28, linna algkoolides alla 24 wõi üle 26, siis maksetakse temale tundidearwu järele iga nädalatu- tunni eest maa algkoolis $\frac{1}{28}$, linna algkoolis $\frac{1}{26}$ ja teistes koolides $\frac{1}{24}$ osa eel- pool tähendatud õpetaja palgast.“

Samuti tuleks ka variant II wastu- võtmisega muuta märkus 5. järgmises redaktsioonis: „Koolijuhataja annab iga juhatawaja klassikomplekti kohta 2 tundi nädalas vähem oma kooli õpetaja tundide normaalarwust, kuid mitte vähem kui 8 tundi. Maalasuwa algkooli juhataja nädalatundide normaalarwu määramiseks on aluseks 28 nädalatundi, linna algkooli- des 26 nädalatundi.“

Samuti tuleks muuta märkus 14 järg- miselt: „Neis koolides, kus õpetaja nädalatundide normaalarwu tõstmise taga- järjel 28-ni wõi 26-ni osal õpetajatest tundidearwu nädalas alla miinimumi (24) langeb ja kus neid õpetajaid wõimalik ei ole tagawaraõpetajaiks nimetada wõi wa- badele kohtadele ümber paigutada — wõib õpetaja nädalatundide arw olla maa algkoolis 28—24, linna algkoolis 26—24.“

See märkus maksab kuni 1. augustini 1923 a.“

Siis weel tahtsin tähelpanu juhtida ühe asjaolu peale, mis mulle silma tor- kas. Märkus 6. Selle järele saab tehni- kumi direktor koolijuhataja palga ilma tunni andmata. Meil on ülikooli palga- seadus, kus rektor saab professori palga, kuid siis peab ta ka tunnid andma, ja saab rektori ameti lisapalka ainult 3600 marka. Tehnikumi direktor saab direktori ameti kohuste täitmise eest ilma tundideta um- bes 18.000 marga ümber. Mulle näib, et see wahekord kuidagi õige ei ole, et teh- nikumi direktor on palga suhtes pare- masse seisukorda asetatud, kui ülikooli rektor.

E. Birkenberg (põl.): Lugupee- tud Riigikogu liikmed! Nii kui ma aru-

andja seletusest kuulsin, on kooliõpetajate nädalatundide arw suurendatud 24 pealt 28 peale, et seda nurinat vähendada, mis maa algkoolide 24-tunniline algkooli tun- nikawa on tekitanud. Kui nüüd arwa- takse, et seda nurinat jõutakse ära lahenda 28 tunniga, siis peaks seda lahenda- dama nii, et ta vähemalt ligikaudugi la- hendatud oleks. Ma toon ette ühe kawa, kus on näidatud, kuipalju lisatunde tuleks anda, kui nädalatundide arw 28 peale kind- laks määratakse. Seal on tarwis maakon- dadele lisatundide eest juurde maksta, mõ- nest maakonnast on need arwud juba tul- nud, kuna teistes on see väga raske välja arwata ja siamaani ei ole neid arwusid weel kätte saadud, kui palju tuleb juurde maksta. Järwa maakonnas tuleb juurde maksta 20.000 marka, Harju maakonnas 22.295 marka. Kui seda tundidearwu tõsta 30 peale, siis kaoksid nad Lääne- maalt ligikaudu ära ehk jääks wäike summa juurde maksta, mis ulataks umbes 12.000 marga peale. (W a h e l h ü ü d e d t ö ö e r a k o n n a s t : A g a k u i u s u - õ p e t u s j u u r d e t u l e b ?) Kas usu- õpetus juurde tuleb wõi mitte, seda otsus- tab rahwahäaletamine. Kui nüüd seda nurinat tahetakse rahuldada, siis peaks seda rahuldama niipalju kui wõimalik on. Seletuskirja § 5 on ette nähtud, et tuleks wõtta maa algkoolides nädalatundide arw 30 peale. Rahaasjanduse komisjon leidis wõimaliku olewat seda arwu 28 peale määrata ja järgmistel põhjustel, et kui maal wõtta algkoolides 28 tundi ja linnades 24, siis oleks see tundidearw tasakaalus olema maa algkoolides, niisa- muti ka linna algkoolides. Kui ainult seda on arwesse wõetud, siis on see liiga wähe. Siin igatahes rohkem mõjub see, mida härra aruandja ette kandis, et see rohkesti nurinat sünnitab. Ja kui meie alles hiljuti Riigikogu koosolekul wastu wõetud algkooliõpetajate seaduses 28 tunni juurde jääksime, siis ei jõuaks seda nurinat waigistada. Peaks tundidearwu suurendama sellel määral, kuidas ta wa- litsuse poolt esitatud seadusekawas ette on nähtud, see on 30 tunnini. Siis oleks ligikaudu täiesti likwideeritud lisatundide andmine maa algkoolides ja kõrwaldatud oleks see nurin, mida liig wäikene nädala- tundide arw välja on kutsunud. See nurin on täiesti õigustatud, sest ta ei tõusnud mitte üksi nende poolt, kes nüüd otsekohe algkooli läheduses olid ja alg- koolisid tarwitasid, waid ka teiste amet- kihtide poolt. Pealegi kui arwesse wõtta

seda pikka suwewaheaega, mis õpetajatel osaks saab. Sellest wälja minnes... (L. Johanson (sd.): Teie saate 20 kunni 30 tuhat kuus.)

Juhataja **K. Wirma**: Ma palun mitte päewakorrast eemale minna.

E. Birkenberg (põl.): Sellest wälja minnes teeksin mina ettepaneku Riigikogule wastu wõtta see walitsuse poolt esitatud nädalatundide arw algkoolides — 30 tundi, mis wõiks aga haridusministeeriumi korraldusega wähen datud saada kunni 24 tunni peale ja wastawalt muuta ka neid märkusi, kus on ette nähtud wähem kui 30 tundi. Siis oleks likwideeritud see nurin, mis täiesti õiglane ja ei oleks waja algkoolides nii maal kui linnas lisatundide andmist. Tähendab, teen ettepaneku wõtta § 5 II wariandis 28 tunni asemel 30 tundi.

E. Martinson (sd.): Kui õpetajate tundidearwu suurendamisest juttu on, siis on siin peaasjalikult kahe wäitega opereeritud. Esiteks, et õpetajate wastu suur rahulolematuse on olemas wähesed tundidearwu pärast ja, teiseks, et praegune õpetaja nädalatundide arw ei wõimaldawat mitte kõike tunde ära anda, mis koolides on tarwis anda. Kui meie esimest wäidet waatame, siis wõime tõesti ütelda, et tingimata on olemas rahulolematuse, seda ei wõi salata. Aga mina tähendan, et rahulolematust on Riigikogu ja ka Asutawa Kogu wastu ka paljudes teistes asjades awaldatud. Kui meie wõtame, näiteks, usuõpetuse koolitoomise wõi koolist kõrwaldamise küsimuse. Selles asjas on weel suurem rahulolematuse. Igatahes ei wõiks mitte tuua peaarwumendina rahulolematust, nagu seda kõneleja ette tõi ja sellepärast tõsta tundidearwu, et rahulolematuse on olemas. Kui põhjendatud ta on, kelle poolt on ta ette toodud, — oleks ka tähtis olnud seda küsimust põhjalikult analüseerida. Teise wäite kohta oleks mul öelda, et missugust normaal tundidearwu teie ka ei wõta, üksstaspuhas ei saaks teie tabada seda normi, mis oleks wastaw kõikidele koolidele ja kõikidele õpeaastatele. Meil on praegu 24 tundi esimese aasta õpilastele määratud. Kui meil praegu õpiwad sunduslikult 9-aastased lapsed, siis, wõib olla on see 24 tundi neile wastu wõetaw. Aga meie teame, et teistes maades, kus 6—7-aastased lapsed kooli astuwad, 18 tundi esimesel õpe-

aastal on. Ka on kompetentsete isikute poolt, näituseks weel hiljuti peetud Eesti keele õpetajate kongressil professor Põld'i poolt rõhutatud, et üle terve maa käib hädakisa — lapsi koormatawat liiga suure tööga. (Segased wahel h ü ü d e d.) Lubage, et ma edasi räägin, kui teie ei usu professor Põld'i, siis wõin ma teile ka teisi autoriteetlisi isikuid ette tuua. Wõtame, näituseks professor Rein'i, kes soowitab, et esimesel õpeaastal 18 tundi oleks. Ka teised pedagoogid tunnistawad, et praegune tundidearw esimesel õpeaastal wäga suur on. Lapsel kooli astudes on tegemist wäga suurte raskustega. Tundidearw peab esimeses klassis wähem olema. VI klassis on praegu 32 nädalatundi; wõib olla, on seal tarwidus tõsta seda arwu 36 peale. Ja missuguse tundidearwu teie siis algkooliõpetajale määrate, kui esimeses klassis oleks 18, wiimases 36 tundi? Kui meie kooliseadust laiendatakse 7-aastaste laste peale, nagu meie algkooliseadus ette näeb, siis tähendaks see seda, et I ja VI klassi tundidearwu wahel wäga suureneks. Siin toodakse argumendina ette, et waadake, mõnes klassis on õpilaste tundidearw palju suurem, kui õpetajad annawad. Aga kui teie hakkate klassi tundidearwu õpetajate nädalatundide arwu aluseks wõtma ja tahate sel põhjal õpetaja tööd normeerida, siis on see täiesti wale tee. Teistes maades ei ole minu teada ka mitte nii tehtud. Seal wõetakse arwesse õpetajate töö jõud, kui palju suudab tema ära teha. Seal arwatakse, et õpetaja wõib keskmiselt päewas 4 tundi anda, sellepärast temal tuleb teist 4 tundi, mis oleks miinimum, kodus ette walmistada, ehk kirjalikka töid parandada. See on pedagoogiline nõue. Muidugi mõista, et meie inimesed ei ole mitte nii kaugel, et nemad pedagoogilisi nõudeid wäga põhjendatuks peawad. Ka meie õpetajad ei ole nii kaugel, et nemad saaksid oma terwet aega kasutada ainult õpetöö peale. Sest õpetaja on sunnitud paljude teiste asjadega tegemist tegema, see on rahwaelu küsimuste lahendamise, seltsidega, lastewanematega läbi rääkima, hoolekogu koosolekutega oma aega wiitma jne. Tema ei saa sagedasti mitte 8 tundi kooli heaks töötada. Kuid kui meie asja normeerime, siis peaksime sellekohaseid andmeid aluseks wõtma, mis teadus meile annab, aga mitte ainult seda, kui „külanaised“ maal nurisewad ja selle peale nädalatundide arwu suuren-

dama. Ja miks just 30 peale ja mitte 32. peale. VI klassis on 32 tundi ja on ka neid koole olemas, kus ainult V ja VI õpeaasta. Seal nii kui nii tuleb meil lisatasu maksta.

Nii ei ole minu arwates ka teine wäide, et tundidearwu tuleb kõrgemaks tõsta sellepärast, et meil mõnes klassis rohkem tunde on, iseenesest mitte kaaluw, sest klasside tundidearwu järele ei saa ära määrata õpetaja töötunde. Seda silmas pidades panen ette wastu wõtta järgmised parandused: § 5 I wariandi esimest lauset järgmiselt wõtta: „Õpetajate nädalatundide normaalarw on 24, misjuures mitmes koolis antawad tunnid ühte arwatakse.“ Wastawalt sellele redaktsioonile tuleks wastu wõtta järgmised muudatused märkustes ja nimelt: märkus 2: „On õpetaja nädalatundide arw nädalas alla wõi üle 24, siis maksetakse temale palka tundidearwu järele: iga nädalatunni eest $\frac{1}{24}$ osa õpetaja eespool tähendatud palgast.“ Ja märkus 5. kolmandas reas sõnade asemel „8 tundi“ wastu wõtta „6 tundi“, ja wiimane lause selles märkuses wälja jätta. Siis panen weel ette § 5 märkus 11. ja 14. wälja jätta.

Mis sellesse asjaolusse puutub, et õpetajate palgaseadus wäga keeruline on, siis wõin seda konstateerida, et Saksamaal õpetajate palgaseadus wiis, kui mitte kümme korda, keerulisem on. Seal on eriteadlased ametisse pandud, kellede poole õpetaja pöörata wõib, kui ta teada saada tahab, kui palju palka saab jne. Selleks on neil raamatud ja tabelid sisse seatud, mille järele kõik wälja kalkuleeritakse. (W a h e l h ü ü d e d j a m ü r a p a r e m a l p o o l.) Pean weel teile seda tähendama, et Saksamaal pole lugu nii mitte ainult õpetajate palgaseadusega, waid õpetajate palgaseadus on täiesti kooskõlas teiste Saksamaa riigiametnikkude palgaseadusega.

L. Raudkepp (kristl.): Ühest asjast ei wõi waikides mööda minna, kuid sellel küsimusel on ka oma raskused. Nimelt on nimetatud § 5., et kõrwaliste tööde hulka kuulub ka kirjalikkude tööde parandamine. Kes wähegi asja tunneb, see peab ütleva, et kirjatööde parandamist ei wõi kõrwaliseks tööks nimetada, olgugi, et mõne teise töö kohta seda ütelda wõib, nagu klassi juhatamine ja korrapidamine koolis, klassi raamatukogu hoidmine ja raamatute wäljaandmine. Siis on weel teatud mõttes kõrwaline töö füüsiliste ja

keemiliste katsete ettevalmistamine. Tuleb arwesse wõtta, et õpetajal on tarwis läbi waadata 40—50 wihku, kui iga wihu peale umbes 5 minutit arwata, see on 200 minutit, siis teeb see natukene üle 3 tunni wälja. Need õpetajad, kes õpetawad keeli, peawad selle töö kodus ära tegema ja seda ei wõi mitte kõrwaliseks tööks nimetada, waid seda tööd peab tema weel läbi arutama klassis ja ühiselt juhtima õpilaste tähelepanu iseäranis suurte wigade peale. See töö kaswab wälja otsekohe sellest, et õpematerjaal peab saama suusõnaliselt läbi wõetud ja alles siis kirjalikuks tööks antud. Kirjalikud tööd on iseäranis tähtsad wanemates klassides, sest kirjatöösse paneb õpilane kõik oma oskuse ja kirjatööst wõime wälja lugeda, kui kaugele õpilane oma arenemises on jõudnud ja kui hästi wõi halwasti suudab tema omi mõtteid kirjalikult fikseerida. Raske töö on seda kõike läbi waadata, iseäranis siis, kui see 40—45 korda kordub. Ei wõi unustada, et kooliõpetajate hulgas on üks liik pakikandjaid olemas, need on need, kes kannawad wihkusi kooli ja koolist koju. Ei wõi seda tööd kõrwaliseks nimetada, waid tuleb teisiti mõista. Ei wõi asuda sellele waatekohale, nagu näituseks rätsepatöötægijad asuwad, et iga nõõpauku eest on maksu nii ja nii palju ja et iga nõelapiste eest, mis tehakse riidetüki kallal, maksetakse täpipealselt. Meil on see usk, et koolitegelased ikkagi teatud mõttes idealistid on. Ehk wõtame näituseks Riigikogu. Siin maksetakse komisjoni istumiste eest eritasu ja sellepärast ei oleks ka kuulmata asi, kui ma ettepanekuga esinen, mis seda tähtsat ja kurnawat tööd koolis õiglaselt hindab. Minu ettepanek oleks järgmine: § 5 ära jätta „kirjalikud tööd“. Juurde lisada: Märkus 16: „Kirjatööde parandamise eest emakeeles, matemaatikas ja wõõrastes keeltes, kui neis õpeainetes õpetajal üle 15 nädalatunni on, lisatakse palgale juurde keskkoolis 15% emakeelsete kirjatööde parandamise eest ja 10% wõõraste keelte ja matemaatika tööde läbiwaatamise eest; algkoolis lisatakse juurde 10% emakeelsete kirjatööde parandamise ja 5% matemaatika ja wõõraste keelte tööde parandamise eest.“ Muidugi wõib siin waielda ja öelda, et see muudab asja palju keerulisemaks, et meie peaksime tööd lihtsamaks teha püüdma. Kuid elu ise on keeruline ja meie ülesanne on just teda lihtsamatesse wormelitesse wõtta.

Muidugi ei ole sellega mõeldud neid õpetajaid, kellel kirjalikka töid vähe läbi waadata, kellel selle peale ainult paar tundi kulub, vaid õpetajaid, kellel kirjalikkude tööde läbiwaatamiseks 5, 6 ehk enamgi tundi ära kulub. Siin tuleks seda ülitööd tähele panna ja iseäranis emakeele kirjalikkude tööde läbiwaatamist hinnata, mis rohkem energiat nõuab, kui teised kirjalikud tööd, näituseks, matemaatika ja wõõrad keeled. Matemaatilisi kirjalikka töid wõib läbi waadata kergema waewaga, wõõrakeelsete tööde läbiwaatamine on lihtsam, kuna aga emakeelset tööd erilist tähelepanu nõuawad. Meie ei wõi tähele panemata mööda minna nendest „pakikandjatest“ kooliõpetajate hulgas, waid peame nende waewa hindama.

Teine asi, mille peale ma tahaks tähelepanu juhtida, on märkus 6, kus öeldud on, et tehnikumi direktor koolijuhataja palga saab ilma tunde andmata. Härra Kerem tähendas juba selle peale, ja ka mina tahaksin toonitada, et see kellegi koolijuhataja ei ole, kes ainult „tshinownik“ on ja paberitele alla kirjutab, kuna ta ise sealjuures teatawat õpeainet, wõib olla, ette kanda ei oskagi. See on wõimatu asi koolitegewuses, ta ei ole lubataw ei ülikoolis ega alamas koolis, nii siis ka mitte tehnikumis. Sellepärast oleks minu ettepanek: märkus 6 komisjoni tarasi anda uuesti ümbertöötamiseks.

J. Annusson (tõer.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma tahtsin ühe väikese faktilise märkuse teha Riigikogu liikmetele härradele Kerem'ile ja Raudkepp'ile. Härra Kerem ja härra Raudkepp esinesid tehnikumi direktori tundide asjus, iseäranis härra Raudkepp näib walel arwamisel olewat Tallinna tehnikumist, kui ta toonitas, et see lubamata olla, kui kooli direktor tunde ei anna, iseäranis alamas koolis. Tehnikumi kohta on ajakirjanduses väga palju waidlusi olnud, mida härra Raudkepp ehk wähemalt pealkirjade järelegi jälgida on suutnud, samuti on ka Riigikogus sellest juttu olnud arupärimiste ja muude seda küsimust puudutawate juhtumiste puhul. Sellepärast peaks kõigile selge olema, et Tallinna tehnikum ei ole mitte alam õpeasutus, waid endine haridusminister härra Bauer iseloomustas seda õpeasutust nõnda: ta ei ole keskõpeasutus ega ole ka täielik kõrgem õpeasutus. Nii ei wõiks siis see ekslik wäide põhjenduseks olla

tunniandmise nõudmiseks. Ma arwan, et enne, kui seda küsimust otsustada, peab iga Riigikogu liige selgusele jõudma, kuidas tehnikumiga lugu on. Selle kohta wõiks lühidalt ütelda järgmist: praegune Tallinna tehnikum on meie tulewase kõrgema tehnilise õpeasutuse esimene osa — 3 esimest aastat. Selle kooli loomist korraldab praegu tehnikumi õpetajate kogu direktoriga eesotsas. Väliseid jõudusid selle korraldustöö juures abiks ei ole. Tehnikum peab kõik ise tegema, peab ise kõigis asjus „a“ ja „o“ olema. Direktor peab täitma väga mitmesuguseid kohustusi, mis mujal, näituseks ülikooli juures, sekretäri peale pannakse, — kõiksugused projektid majadeehitamiseks, eelnõud jne. Need tööd langewad kõik tehnikumi direktori peale. Sellepärast ei saa siis tehnikumi direktorit kui koolijuhatajat wõrrelda ei algkooli juhatajaga ega ka kõrgema õpeasutuse juhatajaga, waid tehnikum on täiesti eriline asutus, mille juhatajal ka erilised ülesanded täita, — siin peab üks isik suure tehnilise tööga walmis saama ja kõik oma jõu selle juurde panema. Sellepärast on loomulik ja õiglane, kui sellele inimesele ilma tundideta täieline töötasu määratakse.

Siis tahtsin weel mõne sõna tähendada härra Birkenberg'ile tema wäite peale õpetajate tundidearwu suurendamise asjus. Härra Birkenberg läheb sellest seisukohast välja, et mingisuguse rahulolematuse ja nurina ärahooldmiseks, mis rahwa seas tekkinud õpetajaskonna ja kooli wastu, waja on õpetaja tundidearwu suurendada. See nurin on, nagu teada, tekkinud maal, linnas ei ole sarnaseid etteheiteid kooliõpetajatele, sellepärast, et seal nõnda lähedalt kooliõpetajaga kokku ei puututa. Siin ei ole lastewanemate otsekohest palgamaksmist õpetajale, iga üksik isik ei tea, nagu see maal on, kui palju tema õpetaja ülewalpidamiseks wallakassase maksma peab, kui palju wallakassasse sisse tuleb ja kui palju sealt õpetajate jaoks wälja läheb. Maal aga puutub iga lapsewanem õpetajaga lähedalt kokku, sama ka lapse iga onu ja tädi, iga wallanõukogu liige. Arusaadaw, et seal kõiki peensusi tähele pannakse õpetaja ametis ja eraelus. Wõetakse arwesse, millal kooliõpetajal liha potis suriseb, ehk millal ta omale ühte ehk teist šarnast „uhkust“ lubab. Mina tundsin selle küsimuse wastu huwi ja tahtsin lähemalt teada, kuidas mujal wahe-

kord maakooliõpetaja ja rahwa wahel on. Pöördusin suwel küsimisega Saksa õpejõudude poole, kes siin õpetajatenädalal wiibisid. Need olid silmapaistwad Saksa koolitegelased, kelle wastu ei paremalt era pahemalt poolt midagi ütelda ei ole. Üks neist õpejõududest ütles järgmist: olen ise töötanud Saksamaal maakooliõpetajana pikemat aega, kuid õhkkond muutub niiwõrd kibedaks, et pärast enam muud üle ei jäänud, kui kolid kotti panna ja linna kolida. See Saksa õpetaja käib mitmel maal pedagoogilisi loenguid pidamas ja räägib, et igalpool, kus õpetaja maainimestega kokku puutub, satub tema tingimata wastollu, iseäranis siis, kui ta mõnesuguseid pedagoogilisi uuenduskatseid tahab läbi wiia. See näitab, et need etteheited, mis õpetajate wastu tuuakse, ei ole igakord nõhjedatud. Tuletan meelde Järwamaa õpetajate tagandamist, millest siin niipalju räägitud ja etteheited tehtud. Mina ei astu nende isikute kaitseks üles, waid ütlen, et samas wallas, kus need isikud tagandati, mõne aasta jooksul on 15—17 õpetajat tagandatud. Punktipealseid andmeid kahjuks pole teada, kuid Järwamaa haridusosakond ja pärast ka haridusministeerium teatas, et arw umbes selle ümber kõigub. Küsitaw on, kas oli nende õpetajate tagandamine tõesti põhjendatud, arwatawasti oli, nagu Eesti wanasõna ütleb: „Süüd wasikal, süüd rokal“. Minu isiklik seisukoht on niisugune, et seltskond wististe ka ise mõnelgi alal süüdi on. Ma pole kunagi püüdnud Riigikogu tähelpanu kurjalt tarwitada ja pikalt ja laialt õpetajate olukorlast kõnelda ja tahan sellepärast ainult paari sõnaga puudutada õpetajate palgaseadust. Tahaksin sel puhul meelde tuletada, et niipalju loowat tööd ei ole selle 4—5 aasta jooksul ükski ametnik teinud, kui õpetaja. (Wahelhüüe paremalt poolt: Kes koera saba kergitab!) Härra Lattik tõi omal ajal ette wäite, et õpetajad oma kongressidel ainult palgaseadust arutada, kuid selle peale pean wastama, et ainult ühel kongressil seda tehtud, mis peeti ära ühel ajal Asutawa Kogu koosolekuga, kus ka palgaseadust loeti. Meie õpetajad on oma kongressid korraldanud erialade järele, nii kui füüsika, matemaatika, Eesti keele, wõimlemise jne. kohta. Suwel käiakse täienduskursustel, korraldatakse pedagoogilisi nädalaid, kus töötatakse wahet pidamata, et end täiendada ja kooli kõrgemale tõsta. Neid jaatawaid fakte

meie õpetajaskonnas ei wõeta arwesse, sagedamini tuuakse eitawaid fakte ette ja korutatakse lõpmatuseni. Kes arwab, et meie õpetaja wähe tööd teeb, see wõib materjaali muretseda otsekohe haridusministeeriumilt, kuid selleks ei ole neil miuu arwates lusti ja nad heidawad õpetajale ikka ühte ja sedasama ette tulewal aastal, ületulewal, kuigi asjaolud neid peaks sundima teisiti kõnelema. Mina arwan, et tundidearwu otsustamise peaks objektiivselt kaaluma ja andmete põhjal selgitama. On andmeid olemas, mida mujalt eeskujuks wõib saada. Härra Martinson tähendas, et meil on tundidearw enamwähem normaalpiiri juurde jõudnud, sinna pidama jäänud ja nüüd kõikumine teisele poole algab. Mujal ollakse arwamisel, et 24 tundi nädalas ongi normaalarw. Härra Birkenberg'i ja teiste arwates, kes õpetaja tööd tollipulgaga mõödawad, peaks tundidearwu suurendatama ja tööd juurde pandama. Põhienduseks tuuakse, et meil praegu on kitsas aeg. Kuid siis paneme ka teistel aladel tööd juurde. Mina sel puhul hääletan tundidearwu suurendamise poolt, nii kui see on eelnõus ette nähtud.

Kui härra Birkenberg ette toob arwud, et õpetajal tuleks töötada 30 tundi, see siiski küsimust ei lahenda. Wõib olla suudab ta arwude najal kindlaks teha, et õpetajal tuleks maakonnale, ehk wallale oma töö eest weel juurde maksta! Wõtame normaalarwuks 28 tundi ja kõrwaldame seega kõik etteheited lisatundide kohta. Lisatundide kohta on palju müra tehtud, sellest on härra Saul kõnelenud. Kui aga lisatundide arwu läbi kontroleerite, siis leiate, et nende eest saadud tasu kõigest 6% palgast wälja teeb. Selle 6%-diga ei saa õpetaja mitte raswaseks. Et õpetaja lisatundidega wäga koormatud ei saaks, selleks peab kooliadministratsioon järelewalwet pidama. Lisatunnid olenewad sellest, et praegu tarwilisel arwul õpejõude ei ole. Töötawatele õpetajatele tehtawad etteheited ei ole igatahes õiged ja need olenewad sellest, et ei wõeta waewaks õpetaja tööga tutwuneda.

E. Martinson (sd.): Mina olen nõus härra Raudkepp'i arwamisega, et Eesti keele õpetajal tuleb rohkem tööd teha, kui arwesse wõtta kirjalikkude tööde parandamist, kui mõne teise aine õpetajal. Kuid ma ei ole mitte nõus selle wiisiga, kuidas härra Raudkepp seda küsimust tahab lahendada. Härra Raudkepp tahab nendele Eesti keele õpetajatele wih-

kude parandamise eest critasu anda, sellega ta räägib täiesti oma õieti ülesseatud wäitele wastu, kui tema ütleb, et ei tohi mitte nõnda õpetaja tööd normeerida, nagu seda rätsepad teewad, kes iga nööpaugu pealt tasu saawad. Siin tuleb ka teatud mõttes nööpaugu eest tasu maksta, ehk see küll mitte nööpauk ei ole, aga wõib olla mõni suurem osa ülikonnast. Minu arwates peaks seda asja sel teel normeeritama, et nende õpetajate õpeainete tunde tuleks vähendada, sellepärast, et meie nõuame igalt õpetajalt, et tema peaks oma terve pedagoogilise töö pühendama õpeainele. Kui nüüd Eesti keele õpetaja peab tegema 24 tundi tööd, iseäranis keskkooliõpetaja, siis käib see temale üle jõu. Sellega on ju härra Raudkepp nõus, muidu ei tohiks ta ju neid eraldada teistest. Muid mispärast paneme meie siis õpetajale ülejõu käiawat tööd kaela selle asemel, et tema töötundide normi vähendada. Minu arwates peaksime meie igalt ühelt nõudma kõiki tema tööjõudu, ja siis peaks ka töö olema ära jaotatud niisuguses proportsioonis, et igaüks wõiks terve oma tööjõu selle peale ära kulutada. Eesti keele õpetajate kongress wõttis hiljuti seisukoha, et Eesti keele kooliõpetajate tundidearw peaks olema vähem kui teiste keskkooliõpetajate tundidearw. Ja see on täiesti põhjendatud. Kuid et see Eesti keele õpetajate kongressi arwates läbiwiidaw ei ole, siis leppis ta umbes sarnase variandiga, mida ette pani härra Raudkepp. Kui nüüd Eesti keele õpetajaile kompensatsiooni anda raskema töö eest raha näol, siis ei ole see mitte õige, see on ainult hädaabi-nõu ja sellepärast ei saa mina härra Raudkepp'i arwamisega ühineda ja selle poolt hääletada. Minu arwamine on, et mitte üksi Eesti keele õpetajal ei tule rohkem tööd teha kui mõnel teisel õpeaine õpetajal. Näituseks ka loodusteaduse õpetajal tuleb õige palju aega katsete peale ära kulutada. Wõib olla, et härra Raudkepp'i ettepanekus ette nähakse ka loodusteaduse õpetajate tundide normeerimist, kuid kahjuks ei kuulnud ma seda härra Raudkepp'i ettepanekust. Ma ütlen, et ka teiste õpeainete õpetajaid olemas, kelle tööd tuleb samuti normeerida. Sellepärast, nii kaua, kui õpetajaskond ei ole üldised normid kokku seadnud, missugusel määral mõne õpeaine õpetajad peaksid tundidearwu vähendamise mõttes rohkem kompenseeritud saama, nii kaua selkohast ühtlast seisukohta ei ole, arwan,

et ei tohi ühe aine õpetajad esineda niisuguse nõudmisega, mis nendest eraldab teisi õpetajaid, kes wõib olla, samuti on õigustatud rohkem kompensatsiooni saama. Nii kaua, kui see seisukoht ei ole üldiselt õpetajaskonna poolt wastu wõetud, nii kaua ei saa selle ettepanekuga ühineda.

J. Piiskar (is.): Kui Riigikogu pahemalt tiiwalt wõi õpetajate eneste ringkondadest on näidatud, et õpetajate töö ei piirdu mitte klassisantud tundidega, mispärast on põhjendamata paremalt poolt tehtawad etteheited, nagu töötaks õpetaja ainult 2—3 tundi päewas, siis on need wäited teatawate koomiliste märkustega wastu wõetud parema tiiwa poolt. Mis ütlewad põllumehed, eriti härra Birkenberg, kes siin rõhutas suurt nurinat õpetajate wastu seltskonnas ja soowitas 30 tundi nädalas, härra Raudkepp'i seletuste kohta, kes näitas, et õpetajail ei tule mitte üksnes tähendatud nädalatundide arwu suurusel tööd teha, waid ka wäljaspool tunde. Kui teie ei usu neid, kes on pahemalt tiiwalt õpetajate eest seisnud, siis peaksite uskuma vähemalt neid, kes oma ilmawaate poolst teile väga lähedal seisawad. Kui seda siin ei tehta, siis sellepärast, et siin ei ole tegemist mitte õpetaja töö hindamisega, waid hoopis teise küsimusega, — poliitilise küsimusega. Õpetajaskonda ei ole saanud põllumehed eneste erihuwide teenistusesse rakendada, nagu nad seda instruktoriga on teinud, ja sellepärast on käimas sõjakäik õpetajate wastu.

Mis tuuakse siis oma seisukoha põhjendamiseks ette? Kõige pealt, et nurin olla õpetajate wastu. Ma küsiks in härra Birkenberg'ilt, kas tema alati ruttab lahendama küsimusi, kus nurin on ja kas ta igalpool nurinale wastu tuleb? Näituseks wõtame tema enese teenija ehk mõne teise põllumehe töölised, kellele wähe palka maksetakse. Kui need nurinat tõstawad, kas sellele järgneb wastutulek. Ma usun, teil on siis väga kurdid kõrwad selle nurisemise jaoks. See näitab juba, kui suur wäärtus on sellel argumendil teie eneste juures. Siis härra Birkenberg toob ette oma arust väga kaaluwa põhjenduse, kui ta ütleb, et tundidearw tuleb 30-ni tõsta, sest muidu ei saada lisatundidest üle. Kui teil korda läheb usuõpetuse sundust maksma panna, siis wististi peaks tunniarwu weelgi tõstma, kas wõi 36. tunnini, sest kindel on, et 30. tun-

niga ikkagi lisatundidest üle ei saa. Kui teie oleksite huwitatud kuueaastase algkooli teostamisest ja sellest tekkiwast olukorrast nõnda sama palju, kui teie praegu tunniarwu suurendamisest huwitatud olete, siis kujuneks wahekord täiesti teistsuguseks.

Haridusministeeriumi tunnikawa järele on 6-klassilises algkoolis 170 tundi, millest juhataja annab 18 tundi ja õpetajatele jääb 152 tundi, see on siis, kui wanema klasside õpilastelt nõutakse 33 tundi nädalas, missugune arw pööraselt suur on, nagu seda ühemeelselt toonitawad kõik õpetajad ja koolimehed, ning hoiatawad, et kaua nii minna ei wõi. Aga wõtame isegi selle pöörase tunniarwu kurni 33 tundi nädalas, mida algkoolis ka tsaarriajalgi ei olnud. Jääb järele 152 tundi. Kui jagame need ära kuue õpetaja wahel, siis tuleb iga õpetaja peale 25,4 tundi nädalas. Selle ülekoormatud tundidearwu juures tuleks wäikene arw ületunde. Kus aga ei ole 6-aastast kooli läbi wiidud, kus näituseks on 4-aastane kool, seal wõib see arw muidugi teistsuguseks minna. Kui teie näituseks wõtate kooli, kus ainult 2 jaoskonda, kus I ja II aasta õpilased ühes klassis õpiwad. Tunnikawa järele peab olema selles koolis 24 tundi, aga Teie ettepanek kõneleb, et koolijuhataja peab andma selles koolis 28 tundi nädalas. Tähendab, teie loote sarnase seisukorra, et ses koolis ei saa olla ei määralist juhatajat ega õpetajat, waid ainult tunniandja. Waadake, kuhu olete oma tundide normeerimisega ja kalkultatsiooniga läinud. Aga nagu ma tähendasin, kui teie tahaks 6-aastast algkooli teostada, nagu see seaduses ette nähtud on ja tundidearwu klassis määrata õpilaste jõukohaselt, siis saab tunde wäga hästi nii jaotada, et neid üle 24 nädalatunni ei tulegi. Tegelikult on see juba mõnel pool osalt läbi wiidud. Härra Birkenberg tõi siin andmeid Järwamaa kohta. Minule teatati ka hiljuti Järwamaalt, et seal on tegelikult 25,4 nädalatundi õpetaja kohta. Ei ole siis see 30 tunni küsimus niisugune, nagu siin kõneldakse. Härra Birkenberg ütles ise ju ka, et 30 tunni juures weel lisatundidest üle ei saa. Tähendab, see nurin, mis on 24 tunni juures, jääb ka 30 tunni juures püsima. Tundidearwu küsimust ei saa otsustada ei nurina ega lisatundide seisukohalt, waid teda peab otsustatama töö otstarbekohasuse järele. Rkl. Paudkepp tähendas wäga õieti, et keelte ja matemaatika õpetajatel on wihkude naranda-

mise näol suur lisatöö. Tema näitas wäga kokkuhoidlikult wöttes, palju läheb ühe klassi wihkude narandamiseks aega. Kui teie wõtate wanemate klasside õpilaste wihud, mis juba tulewad tõsisemalt läbi waadata, siis ei ole wist sarnast geeniust Eesti õpetajate hulgas, kes suudaks läbistikku wiie minutiga wihu läbi waadata. Selleks kulub märksa rohkem aega, sellepärast ütlesingi, et härra Raudkepp'i norm on äärmiselt kokkuhoidlikult wõetud. Nii näete siis, kui palju juba ühe aine juures lisatööd tuleb. Aga härra Raudkepp eksib siiski, kui ta ütleb, et sarnane lisatöö on ainult nendel, kellel wihkusid tuleb parandada. Siin tähendati ka rkl. Martinson'i poolt ja seda tahaksin minagi alla kriipsutada, et ei saa waadata näituseks füüsiliste ja keemiliste katsete ettewalmistamise peale, kui tähtsusega töö peale, sest see nõuab samuti palju aega, kui tahetakse, et katsed peawad korda minema. Loodusloo õpetaja peab enne tundi aineid muretsema, mis katsete juures tarwis lähewad, ta peab wahel rohu- poed läbi käima, et abinõusid saada, peab katseid enne kontroleerima jne. Ja kui seda kõike arwesse wõtta, siis on selge, et ka neil kulub selleks palju aega ja tööd. Kui tulewad loodusteaduse õpetajad kokku, siis leiawad nemadki, et neil on nii ja niisugused kõrwaltööd. On selle üle waieldud, kuid iga aine õpetaja toonitab, et tema töökoorem on palju suurem kui kindlaksmääratud nädalatundide arw. Õpetajad on alati põhjendatult rõhutanud, et nende kõrwaltöö on raske ja et igal õpetajal on mitmesuguseid kõrwalisi töid, ühel rohkem, teisel vähem. Kui need tööd ei ole erilise hindamise alla wõetud õpetajate palgaseaduse kokkuseadmisel, siis on siin teataw kompromiss selles mõttes, et ei munda mitte kõiki erilisi töid „nõõpaukudena“ üles lugema ja hindama, waid nõutakse, et õpetaja annaks teatawa arwu tunde ja täidaks sealjuures ka kõrwaltööd, nagu näituseks raamatukogu hoidmine, klassi juhatamine jne. Just nende lisatööde tõttu ei saa rääkida päewas 8 tunni andmisest, waid klassitunde tuleb märksa vähem anda, sest terve hulk kõrwaltöid käib nendega kaasas. Tähtsusega kõrwaliseks tööks ei wõiks lugeda ka korrapidamist koolis, klassi juhatamist, raamatukogu hoidmist jne., sest need ülesanded nõuawad õpetajalt palju tõsist tööd. Klassijuhataja peab oma klassi õpilasi tundma õppima, mitte ainult klassis, waid ka wäljaspool. Peab ühen-

duses olema lastewanematega ja iga õpilast eriti silmas pidama ning eriti oma klassi hea käekäigu järele walwama. Kes klassijuhataja on olnud, see teab, kuipalju see kõrwalist tööd ja muret toob. Ka korrapidamist koolis ei saa pidada kõrwaliseks asjaks, sest meie teame, kuidas algkoolide õpetajad maal, kelle pärast siin peaaesjalikult piike on murtud, suuremalt osalt on rasketes tingimustes. Lapsed on ööd koolimajas ja see toob õpetajale jällegi erilist tööd. Sellest on nii mitu korda juba kõneldud, et ei oleks tarwis seda mitte korrata, kuid et õpetajate seisukorrad siiski aru saada ei taheta, siis pean veel tähendama, et sarnastes koolides, kus lapsed ööd koolimajas, algab õpetaja tööpäew siis, kui lapsed hommikul üles tõusewad ja lõpeb õpilaste magamaminekuga. Kuid hiljemgi veel tuleb neid silmas pidada ja walwata, et mitte wallatused maad ei wõtaks ja öörahu ei takistataks. Nii siis ei saa õpetaja kunagi enast täiesti wabana tunda.

Ka raamatukogu korraldamises ei ole küllalt sellest, et kapiuks lahti tehakse, õpilasele raamat pihku pistetakse, wõitlast vastu wõetakse. Õpetaja peab teadma, mis õpilased loewad ja kuidas nad loewad ja neid lugema õpetama. Nii ei ole seegi sugugi wäikse ulatusega töö.

Kui õpetaja töökoorem kerkib kahekordseks, siis on loomulik, et töö ei saa enam wiljakas olla ja et inimesed sellelt tööpõllult hakkawad ära kaduma. Küsige haridusministrilt ehk koguge teateid teisel teel, siis leiata nähtuse, et koolipõllule ei tungi inimesed mitte, waid põgenewad koolitöölt sinna, kus sama sissetulek saadakse kergema töö eest. Nii ei ole siis koolialal sugugi kullahunnikud ja pudrumäed, kus inimesed kõige paremini elada saawad, waid otse wastupidi: kes wähegi saab sealt ära minna teisele alale, see läheb. Ja mis on selle kõige tagajärg? — Loomulikult see, et koolikohad muutuwad kohtadeks, kus peatatakse ainult niikaua, kunni midagi paremat leitakse. Wähe jääb neid, kes tõesti kõige hingega õpetajad on, kes ei tunne huwi mingisuguse teise kutse vastu ja kes walmis on äärmiselt rasketes tingimustes koolipõllult töötama ja sinna püsima jääma.

Lõpuks tahaksin veel paari sõnaga rõhutada, et ei ole sugugi õigustatud see wäide, et maal olla õpetaja tööaeg märksa lühem ja sellepärast wõida neile rohkem nädalatunde määrata. Härra Hünerson on

nähtawasti, neist matemaatilistest asjadest huwitatud ja ma wõiks temale ütelda järgmist: kui matemaatilise täpsusega rehkendada ja wõtta praegune wahekord, kus tõesti maal tööaeg teatawasti mõne nädalatunni wõrra lühem on... (J. Hünerson (põl.): 2 tundi päewas!) Niisugust matemaatikat wõiwad tunda ainult põllumehed, nagu Hünerson, kes teawad, kuidas saab 24 nädalatunni juures 2 tundi päewas töötada. Kui teie sarnaste wäidetega esinete, siis paistab sellest selgesti, kui kaaluwad teie argumentid üldse on. Kui nüüd wõtta matemaatilisel, siis on maakoolides nädalatundide arwu suurendatud, samuti ka tundide kestust. Seda arwesse wõttes, saate nii wäikese wahe, et see pea midagi ei tähenda ja et praegustes oludes, kus maal pikemad tunnid, tunde klassis rohkem, tööaja hulk nii maal kui ka linnas täiesti tasakaalus on. Sellest küljest ei ole siis mingisugust tarwet wahet teha linna- ja maaõpetajate wahel.

Kuigi elutingimused, iseäranis toitmise suhtes, maal kergemad on, siis on waimliste huwide rahuldamine jälle raskem kui linnaõpetajail, nii et ka sellega ei saa põhjendada maakooliõpetajaile madalama palga maksmist. Juba nii kui nii on maakoolide õpetajate palgad wäiksemad linnakoolide õpetajate palgast. Kui veel vastu wõtta härra Birkenberg'i „30“ tundi, siis hakkaksid need õpetajad, kes kuuluwad alamatesse palgaliikidesse, wähem palka saama 30 tundi andes, kui nad praegu saawad sama tundidearwu juures ja ei oleks juttu palga kõrgendusest, waid palga alandamisest. Isegi teine ettepanek, mis tahab tunde normeerida 28 peale, ei kõrgenda paarile liigile palka, wõrreldes sellega, mis nad praegu 28 tundi andes saawad. Üks palgaaste saaks kuus 4,50 marka palgalisa. 30 tunni läbiwiimine tähendaks hulgale õpetajaile mitte ainult töökoorma suurenemist, waid ka töö odawamat hindamist kui senni ja teeks eriti terawaks selle joone, mis ka teiste alamate ametnikkude ning riigiteenijate palkadest läbi käib, see on wõimalikult wähe kõrgendada alamate ametnikkude palkasid, kuna kõrgematel astmetel teisiti toimetatakse. Kõigil neil motiividel ei saa mõeldawakski pidada sarnast seadust, milles figureeriks 30 nädalatundi, nagu härrad põllumehed seda soowiwad. Samuti ei saa ka wastuwõetawaks pidada 28-tunnilist tööaeg.

A. Kerem (rhw.): Austatud Riigikogu liikmed! Ma warem keeldusin parandust tegemast märkus 6. ja 8. kohta, kuna mul seisukohad täiesti selged ei olnud. Nüüd aga härra Annusson'i seletusi ära kuulates on minul täiesti selge, mis suguste normidega siin tegemist on. Kui eelkõneleja poolt ette toodi, et tehnikumi direktori palk sellepärast kõrge on, et tööd palju, siis toon paar näitust tehnikumi direktori palga kohta: kui direktor oleks kvalifitseeritud professor, siis wõiks palk tõusta kuni 43.000, ja kui mitte, siis kuni 36.000 margani. Mina arwan, et kui meie Wabariigi Walitsuse liikmeid wõi ministrite abisid walime, siis mitte selleks, et nad tööd ei tarwitseks teha, waid praegu riigi loomise ajal on nendel isikutel väga suured ülesanded täita ja ma arwan, et neil sugugi wähem tööd pole, kui tehnikumi direktoril. Kui meie tahame teatawat tasakaalu pidada, siis ei saa ühel alal, näituseks tehnika alal mitte teistsuguseid norme maksta panna, waid peame teatawal määral kooskõla katsuma luua.

Et kooskõla luua, oleks minu arwates tarwis märkus 6 nii muuta, et tehnikumi direktoril oleks palga juures ka nädalatunnid ette ära nähtud. Teen ettepaneku: „Märkus 6. lõpus ära jätta sõnad „ilma tunni andmata“, ja juurde lisada selle asemele: „4 nädalatunni juures“. Nii et tehnikumi direktor saab kawatsetud palga 4 nädalatunni juures. Samadel põhjustel teen ettepaneku ka tehnikumi inspektori palga kohta; nii tuleks wõtta märkus 8. — teise rea algul „6“ asemele „8“, see tähendab mitte 6, waid 8 nädalatundi. Kui meie parandatud märkuste põhjal palga wälja arwame, siis saaksime järgmised arwud: kui tehnikumi direktor oleks kvalifitseeritud professor, siis wõiks tema palk tõusta 34.000 margani, kui mitte, siis 30.000 margani. Kui tehnikumi inspektor oleks kvalifitseeritud professor, siis saaks tema 26.000 marka, ilma selleta aga 24.000 marka.

Wõib olla, et need normid tõesti wäikesed on ja meie peaksime maksta enam nendele, kes haridustööd teewad ja eriti just tehnilist haridust korraldavad, kuid ma arwan, et üldise kooskõla mõttes teistega, kes samuti meie riigi ülesehitamise töös kaasa aitawad, peaksid need normid täiesti wastuwõetawad ja õiglased olema.

Chr. Arro (põl.): Riigikogu liikme härra Birkenberg'i ettepaneku puhul —

algkoolides tundidearwu suurendada 30 peale — luges härra Martinson tarwiliseks ironiseerides tähendada, nagu oleks härra Birkenberg'i ettepanek põhjendatud külanaiaste juttude peal. Ma ei usu, et härra Birkenberg'i ettepanek oleks ainult juhitud olnud külanaiaste juttudest, wististi oli tal ka teisi põhjusi. Kui nüüd asuda härra Martinson'i arwamise alusele, ja härra Birkenberg'i ettepanek tõesti oleks juhitud külanaiaste soovidest ja juttudest, siis arwan, et siin mingisugust põhjust ei ole asja naeruwääriliseks teha. Mul on wõimalusi olnud algkooli lastewanemate koosolekul wiibida ning olen tähele pannud, et seal peaaegu ainult külanaised koos on, see tähendab — laste emad. Mehi, see tähendab, laste isasid, näed seal väga wähe. Pean tähendama, et need lastewanemate koosolekul on väga luwitawad. On näha, kui elawalt seal läbirääkimistest osa wõetakse ning kui põhjendatud soovisid ning mõtteawaldusi nende külanaiaste poolt seal ette tuuakse. Kui nüüd aga härra Martinson, kui väga lugupeetud koolimees ja ühtlasi ka õpetajateliidu esimees, loeb tarwilikuks neist soovidest, kui külanaiaste juttudest kõneleda, siis arwan mina, et sennikaua, kui õpetajateliit ja tema lugupeetud juhid nende soovide, igasuguste muudatuste ja paranduste peale, mis lastewanemate poolt tulewad, kui külanaiaste juttude peale waatawad, ei ole kodu ja kooli wahekorra parenemist mitte loota. Ja see on väga kahjatsenemise wäärt.

E. Birkenberg (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Et härra Arro juba osa ära ütles, siis arwan ma tarwiliku olewat härra Annusson'ile, samuti ka härra Piiskar'ile mõne wäite kohta wastata. Härra Annusson tõi siin ette, et kooliõpetaja töö niiwõrd raske on, et tema 24 tunni juures peaks jõudu nii pingutama, et ei jätkuks enam aega kõrwal tööde peale. Kui siin see 24-tunniline nädalatundide norm wastu wõeti ja kui see töö tõesti nii raske on, siis oleks pidanud koha peal kohe seda tähele panema, kuidas õpetajad selle tundidearwu peale waatasid. Meil on kõrgemaid algkoolisid, kus rohkearwuline õpetajate hulk töötab. Sel puhul, kui seal lisatunde waja on anda ja õpejõude juurde taheti wõtta, kas teostati seda? See leidis otsukohe õpetajate poolt wasturääkimist ja just selles mõttes, et meil ei ole tarwis abijõude juurde wõtta, meie jõuame ise

meid tundisid ära anda lisatundide näol, ilma et siin abijõudusid tarwis oleks. Ja waadake, seal mindi isegi nii kaugele, et ei jäädud peatama 28 tunni juurde, ka mitte 30 tunni juurde, waid anti kummi 36 tundi. (J. Annusson (töer.): Milleks oli siis kooliwalitsus?) Seal oli juba nendega tüli nii suur, et pidi neile järele andma, kui konflikti ei tahetud minna. Oligi juba nii kaugel, et tuldi kaebtustega õpetajate peale, et neist lahti saada ja selkorral omale lisatundide andmist wõimaldada. Siin ei seisa see asi mitte selles, et ei ole wõimalik rohkem tunde anda kui 24. Terwe see küsimus seisab selles, et kas õpetajad mitte wähe palka ei saa, nii kui härra Piiskar rahaasjaanduse komisjonis, kui ta juba küll oli rääkinud, lõpetas sellega, et waadake, kui siin tundidearw tõstetakse 28 isegi 30 peale, siis on asi nii, et üks jagu alama-järgu kooliõpetajaid hakkawad sel korral wähem palka saama, kui nad praegu palga kõrgendamise juures saaksid. See küsimus ei seisa mitte töörohkuses, waid palgaküsimuses. Kui see kõik nii on, siis tuleks seda küsimust sellest seisukohast lahendada, et õpetajate palka kõrgendada, mitte aga lisatundidega. See lisatundide andmine teeb mitmesuguseid raskusi maakonnawalitsuses, niisama ka haridusministeeriumis. Nimelt nende eest tasu wäljaarwamine nõuab kooliwalitsustes ja ministeeriumis rohkem tööjõudu. (L. Johanson (sd.) hüüab midagi wähele.) Waadake, kui see küsimus ainult minusse puutub, siis pean ütleva, et mina sellel alal ei ole mingisugust tasu saanud. Mis teistesse puutub, siis wõiks härra Johanson ehk oma rühmaligetelt küsida, wõib olla nemad ehk teawad selle kohta wastust anda. Siis oleks Teie seda selgemini ja kergemini kätte saanud, kui minu käest. Terwe see põhjendus seisab selles, mis siin lisatundide wastu rääkijad ette töid, et on tarwis palka juurde lisada, aga mitte ei seisa selles, et see töö raske on, kui normi 30 tunni peale wiia. Siis tuleks see asi hoopis teiest külljast lahendada. Lisatundide andmine tuleks ära kaotada, see on palju nurinat tõstnud. (Wahelhüüded.)

Juhataja **K. Wirma**: Sõna on rkl. Martinson'il faktiliseks märkuseks.

E. Martinson (sd.): Rkl. härra Arro tähendas, et mina olla lastewanematest mõnitawalt rääkinud. Ma pean tähendama, et mina lastewanematest ei rääkinud, waid tarwitsin sõna „külanaised“.

Sõna „külanaised“ wõib mõista kahes mõttes: 1) otsekoheses nii, nagu teda harilikult tarwitatakse ja 2) mõnitawas mõttes, nagu seda ka kirjanduses leida wõib. Kui meie ütleme näituseks, et see on „külanaste lori“, siis selle all mõeldakse teatawat liiki külanaisi, (Üldine naer.) kes oma waimlise tasapinna poolest tarwilisel kõrgusel ei seisa. See on wististi küllalt arusaadaw, kuid see ei olnud mitte arusaadaw siin ühele Riigikogu liikmele. (Müra.)

L. Raudkepp (kristl.): Ma pean ühe joone tõmbama härra Martinson'i ja Piiskar'i ühelt poolt ja minu wahel teiselt poolt. Härra Martinson tarwitas sõna „ettewalmistamine“ kooliõpetaja poolt füüsika wõi loodusteaduse alal. Ma pean siin rõhutama, et õpetaja „ettewalmistamine“ eest ei peaks pennigi saama, sest muidu wõiks nii wälja tulla, et seadus lubab tasu ettewalmistamise eest sellele, kes laisawõitu on. Siin läheme meie täiesti üks teisest lahku. See on teine lahkuminemise punkt, esimeseks oli usuõpetuse punkt. Mitte ettewalmistamise eest ei tuleks tasu maksta, waid ületöö eest, kui wihke parandada tarwis on. See on ikka otsekohene töö, mille peale nii mõnedki tunnid, mõnikord paljud tunde ära kulub. Ma olen kalkuleerinud, wõib olla just mitte sellele wastawalt, kuidas reaalsed nõudmised on, aga ma arwan ometi, et see ettepanek oleks wastuwõetaw. 15 tundi peaksid õpetajad andma ilma tasuta kirjalikkude tööde eest. Kui üle 15 tunni läheks, siis saaksid nemad tasu. Muidu meie keskkoolid ei saa Eesti keeles filolooge. See töö on neile liiga raske ja nemad lähewad mujale ära. — Mis puutub tehnikumi direktorisse, siis ma pidin kodukorra surwe all oma ettepanekut parandama, et tema oleks konkreetne olemä ja ühinen härra Kerem'i parandusega, et tehnikumi direktoril peaks 4 tundi olema, ning wõtan oma ettepaneku tagasi.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Zimmerman**: Maakooliõpetajate tundidearwu suurendamine 28 peale on sellega õigustatud, et tundidearw aasta jooksul niihästi linnas kui ka maal ühesugune oleks. Praeguse 28 tunni juures oleks linnas tööpäewi 214, ja töötunde 856, maal tööpäewi 190, tundidearw 886. Mis puutub sellesse, et õpilastel on mõnel pool üle 30 tunni nädalas, siis ei ole see, nagu komisjoniski aru-

tati, normaalne, kui kooliõpilastel nii palju tunde nädalas. Kui tulewikus tundidearw wanemais klasses ka 30 peale jääb, siis muidugi ei saa olla lisatasu, millest rkl. Birkenberg rääkis. Rkl. Kerem'i paranduse teise variandiga ühinen selles mõttes, et tema võib teise variandi asemel hääletamisele tulla. Härra Kerem'i poolt ettepanud märkustega ühinen ka, sest siin on ainult teised numbrid sisse pandud. Teiste parandustega ühineda ei saa.

Juhataja K. Wirma: Rkl. Kerem'i poolt on sisse tulnud ettepanek § 5 järgmiselt redigeerida: „Õpetajate nädalatundide normaalarw on: maalasuwais algkoolides 28, linna algkoolides 26, mis mõlemal puhul kunni 24 nädalatunnini võib väheneda, kui haridusministeeriumi poolt maksmapandud tunnikawa 28 või 26 tunni andmist ühes koolis ei võimalda, teistes awalikkuis koolides on õpetajate nädalatundide normaalarw — 24, misjuures mitmes koolis antud tunnid ühte arwatakse. Peale selle on õpetaja kohustatud enese peale wõtma tarwilikud õpeja kaswatustööga ühenduses olewad kõrwalised tööd (korrapidamine koolis, klassi juhatus, klassi raamatukogu hoidmine ja raamatute wäljaandmine, kirjalikud tööd, füüsiliste ja keemiliste katsete ettevalmistamine.“

Selle paragrahwiga seotult tuleks ka muuta wastawalt tunniarwule paragrahwi märkus 2, see oleks järgmine: „Märkus 2. On õpetaja nädalatundide arw kesk-, kutse- ning täienduskoolides alla või üle 24, maa algkoolides alla 24 või üle 28, linna algkoolides alla 24 või üle 26, siis maksetakse temale tundidearwu järele iga nädalatunni eest maa algkoolis $\frac{1}{28}$, linna algkoolides $\frac{1}{26}$ ja teistes koolides $\frac{1}{24}$ osa eelpool tähendatud õpetaja palgast.“

Rkl. Kerem'i ettepanek märkus 5. kohta on järgmine: „Märkus 5. Koolijuhataja annab iga juhatawaja klassi-komplekti kohta 2 tundi nädalas vähem oma kooli õpetaja nädalatundide normaalarwust, kuid mitte vähem, kui 8 tundi. Maalasuwa algkooli juhataja nädalatundide normaalarwu määramiseks on aluseks 28 nädalatundi, linna algkoolides 26 nädalatundi.“

Märkus 5. muutmiselega tuleks muuta ka märkus 14 ja see oleks järgmine: „Märkus 14. Neis koolides, kus õpetaja nädalatundide normaalarwu tõstmise ta-

gajärjel 28-ni või 26-ni, osal õpetajatest tundidearw nädalas alla minimumi (2-) langeb ja kus neid õpetajaid võimalik ei ole tagawaraõpetajaiks nimetada või wabadele kohtadele ümber paigutada — võib õpetaja nädalatundide arw olla maa algkoolides 28—24, linna algkoolides 26—24.

See märkus maksab kunni 1. augustini 1923 a.“

Siis on rkl. Martinson'i poolt parandus § 5 esimese variandi esimest lauset järgmiselt wastu wõtta: „Õpetajate nädalatundide normaalarw on 24, misjuures mitmes koolis antawad tunnid ühte arwatakse.“

Selle paranduse wastuwõtmisega tuleks wastaw parandus märkus 2. ja see oleks järgmine: „On õpetaja nädalatundide arw nädalas alla või üle 24, siis maksetakse temale palka tundidearwu järele: iga nädalatunni eest $\frac{1}{24}$ osa õpetaja eelpool tähendatud palgast.“

Selle paranduse põhjal on ka rkl. Martinson'i järgmine ettepanek: „Panen ette § 5 märkust 11. ja 14. wälja jätta.“

Siis on rkl. Birkenberg'i parandus, mis järgmiselt kõlab: „Teen ettepaneku § 5 variant II 28 nädalatunni asemel lugeda 30 nädalatundi, niisama märkustes, kus on 28 tundi, lugeda 30 nädalatundi maa algkoolides.“

Siis on rkl. Raudkepp'i ettepanek: „§ 5 ära jätta „kirjalikud tööd“; juurde lisada: Märkus 16: Kirjatööde parandamise eest emakeeles, matemaatikas ja wõõrastes keeltes, kui neis õpeainetes õpetajal üle 15 nädalatunni on, lisatakse palgale juurde kesk-koolides 15% emakeelsete kirjatööde paranduse eest ja 10% wõõraste keelte ja matemaatika tööde läbiwaatamise eest; algkoolis lisatakse juurde 10% emakeelsete kirjatööde paranduse ja 5% matemaatika ja wõõraste keelte tööde paranduse eest.“

Siis on weel rkl. Martinson'i ettepanek: „Panen ette § 5 märkus 5. kolmandas reas sõnade asemel „8 tundi“ wastu wõtta „6 tundi“ ja wiimast lauset selle märkuses wälja jätta.“

See käib koolijuhatajate kohta.

Siis on weel rkl. Kerem'i ettepanek: „Märkus 6 lõpus ära jätta sõnad „ilma tunni andmata“ ja juurde lisada selle asemele „4 nädalatunni juures. Märkus 8 — teise rea algul „6“ asemele „8“.“

Rkl. Raudkepp on oma ettepaneku märkus 6. kohta tagasi wõtnud ja selle-

pärast ei tule see hääletamisele. Need on kõik parandused, mis on ette pandud. Aruandja teatas, et II variant, mis paljundatult Riigikogu liigetele kätte jagatud, wastawate parandustega ühtlane on Riigikogu liikme Kerem'i ettepanekuga, nõnda et komisjoni ettepanekuks jääb siis esimene variant. Kui aga rkl. Kerem'i ettepanek — praegune II variant parandatult — vastu wõetakse, siis jääb ta aluseks paragrahwile ja käiks märkuste 2, 5 ja 14 kohta.

Rkl. Birkenberg'i parandus käib iga wariandi kohta ja tuleb järgmisena hääletamisele. (Wahelhüüe: Esimesena peab hääletamisele tulema rkl. Martinson'i ettepanek.) Mul ei ole midagi selle vastu, kui tuleks rkl. Martinson'i ettepanek esimesena hääletamisele, sest tema wastuwõtmisega langeks ära rkl. Birkenberg'i ettepanek, nõnda et ma kawatsen hääletada järgmiselt: kõige esiteks rkl. Martinson'i ettepanek, mille juures § 5 (I variant) ja märkus 2. saaks parandatud ja wälja langeb märkus 11. ja 14. (J. Piiskar (is.): Teen ettepaneku märkuste 11. ja 15. wäljajätmist eriti hääletada.) Wälja jätta tulewad mitte 11. ja 15., waid 11. ja 14. (J. Piiskar (is.): Ah, wabandage, ma ei kuulnud hästi, ma wotan oma ettepaneku tagasi.) Siis, tuleks hääletamisele rkl. Birkenberg'i ettepanek. Selle järele rkl. Kerem'i ettepanek ja lõpuks komisjoni ettepaneku esimene variant, sest teine on parandatult ühtlane rkl. Kerem'i ettepanekuga. Juhin Riigikogu liigete tähelepanu selle peale, et nende ettepanekute wastuwõtmisel wastawad parandused ka 2., 5. ja 14. märkuses tulewad teha.

Asun hääletamisele. Panen hääletamisele rkl. Martinson'i ettepaneku § 5 I wariandi kohta, mille juures ka märkus 2. wastawalt muudetakse. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen hääletamisele rkl. Birkenberg'i ettepaneku, igalpool 28 nädalatunni asemele wõtta 30 nädalatundi. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see ettepanek tagasi lükatud.

Panen hääletamisele rkl. Kerem'i ettepaneku — teine komisjoni variant parandatud kujul, — mille juures ka wastawates märkustes — 5., 2. ja 14. wastawad

muudatused tulewad. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek vastu wõetud, sellega langeb ära komisjoni ettepaneku hääletamine ja § 5 on vastu wõetud rahwaesitaja Kerem'i redaktsioonis.

Nüüd tuleb hääletamisele rkl. Martinson'i ettepanek § 5 märkus 5., 3. reas „8 tundi“ asemele vastu wõtta „6 tundi“. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Siis tuleb hääletamisele rkl. Kerem'i ettepanek märkus 6. lõpus ära jätta sõnad „ilma tunniandmata“ ja juurde lisada „4 nädalatunni juures“. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek vastu wõetud.

Siis panen hääletamisele rahwaesitaja Kerem'i paranduse märkus 8. teise rea algul „6“ asemele wõtta „8“. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see ettepanek vastu wõetud.

Nüüd tuleb hääletamisele rahwaesitaja Raudkepp'i ettepanek vastu wõtta uus märkus 16. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud. (Wahelhüüe: Ära lugeda.) Palun sekretäri hääled ära lugeda. (Hääletatakse. Sekretäär loeb hääli.) See ettepanek on 35 häälega 21 vastu tagasi lükatud.

Sellega on siis kõik parandused peale rkl. Kerem'i poolt esitatud ettepanekute tagasi lükatud ja paragrahw tuleb hääletamisele rkl. Kerem'i poolt esitatud redaktsioonis wastawate parandustega märkustes 6. ja 8. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 5 vastu wõetud.

Aruandja **J. Zimmerman** (loeb): § 7. Asetäitetundide eest maksetakse õpetajaile, koolijuhatajale wõi tema abile tasu iga antud tunni eest $\frac{1}{100}$ osa tema, kui õpetaja kuupalgast normaal nädalatundide arwu juures, aga ainult siis, kui asetäitetundide andmine sünnib maakonna wõi linna kooliwalitsuse (riigikoolides haridusministeeriumi) nõusolekul, wõi kui wõimatu on kooliwalitsuse wõi ministeeriumi nõusolekut enne asetäitetundide andmist nõutada, esialgselt koolijuhataja korraldusel.

Endise seaduse järele makseti asetäitetundide eest tasu $\frac{1}{20}$, nüüd on seda

tasu vähendatud, sest asetäitetundideks loetakse juhulikud tunnid, nagu korrapidamine jne.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 7 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja J. Zimmerman (loeb): § 9. Awalikkude algkoolide õpetajate ja juhatajate ning nende abide palgast maksab riik 50%, linnades — linna omawalitsus 50%, maakondades — maakonna omawalitsus 40% ja koolide ülewalpidajad (majandusliste kulude kandjad) 10%.

Alewi algkoolis maksab 50% õpetajate palgast alewi omawalitsus, kui alew maakonnawalitsusest majandusliselt on lahutatud, wastasel korral läheb 40% palgast maakonna omawalitsuse kanda.

Koolijuhatajad, juhatajate abid ja maaning alewikoolide õpetajad saawad kooli ülewalpidajalt korteri ühes kütte ja walgustusega, mille eest nende palgast maal 10% ja linnades 20% maha arwatakse, kus ei ole wõimalik korterit anda, seal saawad nad palga täiel määral.

Märkus 1. Kui korteri wäärtus ühes kütte ja walgustusega vähem on, kui 10% õpetaja palgast maal, wõi 20% linnades, siis tasub puuduwa osa korteri andja. Selle juures hindab korteri, kütte ning walgustuse linnas — linnawalitsus, alewis — alewiwalitsus ja maakonnas — maakonnawalitsus.

Märkus 2. Selles paragrahwis tähendatud wahekorras maksawad riik ja omawalitsus ka 13. mai 1921 a. õpetajate palgaseaduse § 6 ettenähtud lisatundide tasu. Lisa- ja asetäitetundide eest maksetawat tasu ei wõeta korterihinna maharwamisel arwesse. Maalasuwate algkoolide õpetajaile maksab lisatundide tasust 50% maakonnawalitsus, 50% riik.

Märkus 3. Tunniandjaile ei ole koolide ülewalpidajad kohustatud natuuras korterit andma.

Märkus 4. Õpetajad, kes omawalitsuselt selle paragrahwi alusel palka saawad, loetakse omawalitsuse teenijateks.

Märkus 5. Kui ühe perekonna liikmed õpetajana samas koolis töötawad ja ühele neist käesolewa paragrahwi põhjal kooli ülewalpidaja korteri natuuras annab, siis ei saa õpetajad — teised sama perekonna liikmed, korteriraha kooli ülewalpidajalt. Ühe perekonna liikmeteks loetakse käesolewal juhusel mees ja naine,

wanemad ja wallalised lapsed, kui nad koos elawad.

Selles paragrahwis on palgamaksmise wahekorrd riigi ja maakonnawalitsuse wahel korraldatud. Endise seaduse järele arwati maakooliõpetaja korter 20% palgast, nüüd aga 10%, põhjustel, et maal korterid odawamad, kui linnas. Teised märkused on wanad, ainult wastawalt redigeeritud.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 9 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja J. Zimmerman (loeb): § 10. Awalikkude kesk- ning kutse (eri) koolide õpetajate palk on terwelt riigi kanda. Nende koolide juhatajate ja juhatajate abide palgast on riigi kanda 80%, kuna nende koolide ülewalpidajad (majandusliste kulude kandjad) on kohustatud andma juhatajaile ning juhatajate abidele korteri ühes kütte ja walgustusega.

Märkus. Kus ei ole wõimalik korterit anda, wõi ei taheta pakutawat korterit wõtta, tasutakse koolijuhatajale ja tema abile faktiliselt korteri, kütte ning walgustuse kulud, kusjuures nende kulude kandja ei ole kohustatud enam, kui 3-toalise korteri eest tasu maksma, kuid mitte vähem, kui 20% palgast.

See paragrahw on endine, redigeerides on ainult elukalliduslisa wälja jäetud.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 10 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja J. Zimmerman (loeb): § 11. Tasu asetäitetundide eest maksab maal awalikuis algkoolides maakonnawalitsus, teistes algkoolides koolide ülewalpidaja ja kesk-, ning kutsekoolides — riik, kui õpetajate palgad terwelt riigi kanda.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 11 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja J. Zimmerman (loeb): § 12. Peale palga maksetakse kõigile õpetajaile, kellel on selles seaduses määratud täielik tundidearw nädalas, perekonna-abiraha riigiametnikkude kohta käiwate üleriikliste määruste ja normide järele awalikuis algkoolides, maal — maakonnawalitsuse poolt, linnas linnawalitsuse poolt, riigi algkoolides, awalikuis kesk-, ja kutsekoolides, ning neis õigus-tega erakoolides, kus õpetajate palgad

riigi kanda, — kõigis teistes koolides kooli ülewalpidaja poolt. Lisatundide eest saadawat tasu perekonna toetusraha saamise õiguse äramääramisel arwesse ei wõeta.

J. Piiskar (is.): Selles paragrahwis on kitsendus tehtud perekonna-abirahade saamises. Enne said perekonna-abiraha kõik õpetajad, kellel oli tunde vähemalt 50% nädalatundide arwust. Nüüd aga on öeldud, et peale palga maksetakse õpetajatele, kellel on selles seaduses määratud täielik tundidearw nädalas, perekonna-abiraha. Jääb selguse tuks, mida täieliku tundidearwu all nädalas mõeldakse, sest see on ju liikuw arw, mis wõib väheneda kummi 24, ehk suureneda kummi 28. Kui õpetajal wõimalik ei ole 28 tundi nädalas anda, ja ta ainult 27 tundi annab, kas on siis tundidearw täielik. Seda paragrahwi wõidakse seletada õpetajate kahjuks ja oleks waja, kui see paragrahw nii jääb, et vähemalt ministeeriumi esitaja selgitaks, kuidas seda mõista. Ma ei näe aga üldse wadust õpetajate perekonna-abiraha kitsendada. Teen ettepaneku § 12-da esimene lause redigeerida järgmiselt: „Peale palga maksetakse kõigile õpetajaile, kellel on vähemalt 50% nädalatundide arwust, perekonna-abiraha.“ See ei ole uus ettepanek, sest 50% tundidearwust nõutakse ka praegumaks wa seaduse järele.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja J. Zimmerman: Praeguses seaduses määratakse ära normaal tundidearw, linnas 26 tundi ja maal 28, ja need annawad täieliku tundidearwu. Ainult maal on perekonna-abiraha saamise õigus. Perekonna-abiraha on kitsendatud selles mõttes, mispärast riigiteenijatel perekonna-abiraha seadust kitsendati, ning antakse ainult nendele, kellel wäiksem palk on. See on täiesti põhjendatud. Kellel 50 tundi on ja kellel suured perekonnad, neil ei oleks mõtet tunde juurde wõtta, need saawad sama palga 50% tunni andmise juures.

Juhataja K. Wirma: Riigikogu liikme Piiskar'i poolt on ettepanek tehtud paragrahwi algust järgmiselt redigeerida: „Peale palga maksetakse kõigile õpetajaile, kellel on vähemalt 50% nädalatundide arwust, perekonna-abiraha jne.“ Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on see ettepanek nähtawa enamusega tagasi lüka-

tud. (Hääletatakse.) § 12 on nähtawa enamusega komisjoni redaktsioonis wastu wõetud.

Aruandja J. Zimmerman (loeb): § 18. Riigi poolt maksetakse õpetajaile peale hariliku palga 13. kuupalk ühesugustel alustel riigiametnikkudega: awalikkude-, era- ning erilaadiliste koolide õpetajaile, kelle palgad terwelt riigi kanda, ühe kuu palga suuruses, awalikuis algkoolides — poolekuu palga suuruses. 13-da kuupalga maksmist selles osas, mis omawalitsuste kanda, otsustab maal — maakonnanõukogu, linnades ja alewites — linna- wõi alewiwolikogu, wiimane sel puhul, kui alew maakonnast majandusli- selt lahutatud.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 18 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Zimmerman (loeb): II osa. Käesolew seadus hakkab maksma 1-st jaanuarist 1923 a. Sellest ajast arwates kaotab oma maks wuse Wabariigi Walitsuse poolt 7. sept. 1920 a. wastu wõetud määrus õpetajate palgalisa kohta Narwas ja Petseri maakonnas („Riigi Teataja“ nr. 145/146 — 1920 a.)

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Seaduse II osa on nähtawa enamusega wastu wõetud. Sellega on käesolew seadus II lugemisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

4. Maakonna ja linna koolinõunik- kude määruse muutmise seadus — II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Zimmerman** (loeb): Maakonna ja linna koolinõunik- kude määruse muutmise seadus.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Zimmerman (loeb): I Riigikogu poolt 16. detsembril 1921 aastal („Riigi Teataja“ nr. 118 — 1921 a. seadus nr. 279) wastu wõetud maakonna ja linna koolinõunik- kude määruse §§ 5, 6 ja 7 muudetakse järgmiselt.

§ 5. Koolinõunikud saawad palka riigiteenijate 1. astme suuruses. Peale selle maksetakse riigiteenijatega ühesugustel alustel ja ühesuguste normide järele maakonna koolinõunik- kude sõidu- ning päe-

warahad ja kõigile koolinõunikkuudele 13. kuupalk, samuti saavad koolinõunikud ja nende perekonnaliikmed ühesugustel alustel riigiteenijatega haiguse korral arstiabi ning rahalist toetust ja abiraha surma korral.

Märkus 1. Koolinõunikkuude kohustetäitjad, kelle haridusline tsensus ei wasta 5. märtsi 1920 a. määruse § 2 normaalinõuetele, saavad palka II astme palga suuruses.

Märkus 2. Selles paragrahwis ettenähtud normide järele makstakse palka neis kohtades, mis elukalliduse poolest riigiteenijatele palgamaksmiseks I liiki on arwatud. Teistes kohtades on palkade protsendiline alanemine samasugune, kui riigiteenijatelgi.

Märkus 3. Maakonna ja linna omawalitsused on kohustatud koolinõunikkuudele andma vähemalt kolmetoalise korteri ühes kütte ning walgustusega, mille eest nende palgast 20% maha arwatakse. Kui korteri wäärtus ühes kütte ning walgustusega on vähem, kui 20% palgast, siis tasub puuduwa osa korteriandja rahast. Selle juures hindab korteri, kütte ning walgustuse maakonna- või linnawalitsus. Kui ei ole võimalik korterit anda, või ei taheta pakutawat korterit wasta wõtta, tasub maakonna- või linnawalitsus koolinõunikkuudele faktilised korteri, kütte ja walgustuse kulud, mille juures nende kulude kandja ei ole kohustatud enam kui kolmetoalise korteri eest tasu maksma, kuid mitte vähem, kui 20% palgast.

Siin juures palun järgmist parandust teha, nimelt seaduse teises reas „ja linna koolinõunikkuude määruse“ wõtta wahele sõna „kohta“ wastawalt pealkirjale, ning esimeses reas „Riigi Teataja“ nr. 118 — 1921 a.“ wõtta weel juurde „seadus nr. 279.“

J. Westholm (rhw.): Riigikogu poolt wastuwõetud kooliõpetajate palgaseaduse § 2 märkus 4-das on öeldud, et kooliwalitsustel on võimalik ettepanekuga esineda ministeeriumi kaudu walitsusele üksikute õpetajate ja koolijuhatajate palgaastmete kõrgemasse järku paigutamise suhtes. Wastawat märkust ei ole aga mitte maakonna ja linna koolinõunikkuude kohta määruse muutmise seadusesse pandud. Ometi on väga tähtis, et need koolinõunikud, kes tegelikult kooli elu juhiwad, tema tegewusele sihtjoone annawad, et nemad palgaastmete suhtes mingil tingimisel halwemas seisukorras ei

oleks, kui õpetajad. Sellepärast teen ettepaneku § 5-das märkus 1. järele wõtta sisse märkus 2, mis käiks järgmiselt:

„Koolinõunikud, kes on lõpetanud kodu- või wäljamaal ülikooli, või teise kõrgema õpeasutuse, kel on keskkooliõpetaja kutse ja kes õpetajana või koolinõunikuna vähemalt 12 aastat töötanud, saavad palka riigiametnikkuude (meriasjanduse peawalitsuse juhataja abi, riigiarhiwi juhataja jne.) VI astme suuruses.“ Ühe sõnaga, kes on täitnud kõik need nõuded, mis keskkooliõpetaja kõige kõrgemasse palgaastmesse paigutamist wõimaldawad.

Juhataja K. Wirma: Rkl. Westholm'i poolt on ettepanek tehtud wõtta seaduse § 5 märkus 1-se järele märkus 2, ja endised märkused 2. ja 3. wastawalt muuta 3. ja 4-daks. Märkus oleks järgmine: „Koolinõunikud, kes on lõpetanud kodu- või wäljamaa ülikooli, või teise kõrgema õpeasutuse, kel on keskkooliõpetaja kutse ja kes õpetajana või koolinõunikuna vähemalt 12 aastat töötanud, saavad palka riigiametnikkuude (meriasjanduse peawalitsuse juhataja abi, riigiarhiwi juhataja jne.) VI astme suuruses.“

Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettetõendatud märkus 2. on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Paranen § 5 ühes täiendawa ja teiste märkustega hääletamisele. (Hääletatakse.) § 5 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Zimmerman (loeb): § 6. Koolinõunikkuude palgast 50%, söiduning päewarahad, rahalise toetuse haiguse korral ning abiraha surma puhul maksab ja arstiabi kulud kannab maakonna- või linnawalitsus. 50% terwest palgast maksab riik.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 6 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Zimmerman (loeb): II. Käesolewas seaduses ettetõendatud muudatused hakkawad maksma 1. jaanuarist 1923 a.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) II osa on nähtawa enamusega wastu wõetud. — Seega on see seadus II lugemisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

5. Tartu ülikooli õpejõudude ja eripalgaliste ametnikkude palgaseadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Zimmerman** (loeb): Tartu ülikooli õpejõudude ja eripalgaliste ametnikkude palgaseadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja **J. Zimmerman** (loeb): § 1. Tartu ülikooli õpejõududele maksetakse 1. jaanuarist 1923 a. arwates

a) palka:

professoritele	25.200.—	kuus
professori kohustetäitjatele	21.600.—	„
dotsentidele nõuetawa teaduslise kraadiga	19.500.—	„
muudele dotsentidele	18.000.—	„
prosektoritele, astronoom-observaatorile, õpetatud aednikule (adjuutor), eriainetes õpetajatele põllumajanduse teaduskonnas	15.300.—	„
lektoritele filosoofia teaduskonnas	8.700.—	„
tegeliku aiatöö ja mesilapidamise õpetajale	7.700.—	„

b) lisapalka:

kuraatorile ja rektorile	3.600.—	„
prorektorile	2.500.—	„
teaduskonna dekaanidele	2.500.—	„
teaduskonna sekretääridele	1.200.—	„
Pasteuri instituudi juhatajale	1.200.—	„

Märkus 1. Wabariigi Walitsusel on õigus lubada wäljamaalt kutsutawale ülikooli õpejõududele maksta reisi ja ületulemise kulud ning palka kunni 30% rohkem, kui käesolewas paragrahwis kindlaks on määratud.

Iseäralistel juhtumistel eriti kutsumisel teatud aja peale, võib Wabariigi Walitsus lubada seda lisapalka üle 30% suurendada, kui määratud krediitid seda lubawad. Enne selle seaduse maksmapanekut, teistel alustel tehtud palgalepingud wäljamaalt kutsutawate õpejõududega jääwad maksma kunni nende lõputähtajani, kui need õpejõud ei soowi tehtud lepinguid muuta.

Märkus 2. Lisatasu maksmist wäljamaa õpejõududele lubatakse ülikoolile esialgul kunni 1. juulini 1925 a.

Märkus 3. Rektori loengute normaalarw nädalas on 2, prorektoril 4, üle

selle normi loengute eest maksetakse lisatasu § 2 ettenähtud suuruses, see on $\frac{1}{24}$ aasta palgast semestritunni eest.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja **J. Zimmerman** (loeb): § 2. Professoritele ja teistele õpejõududele, kes kõik kohused mingil teisel wabal õpetoolil või õpekohal täidawad, makstakse selle eest tasu teaduskonna ettepanekul ülikooli walitsuse määramisel kunni 50% wastawast palgast; üksikute tundide eest aga $\frac{1}{24}$ wastawast aasta palgast semestritunni eest.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja **J. Zimmerman** (loeb): § 3. Teaduslikkude õpeülesannete täitjatele, kellel ülikoolis kindlat ametit ei ole, makstakse õpetuse eest eksamiainetes tasu 15.300 margast kunni 21.600 margani semestritunni kohta täidetawate koha ja kohuste järele ülikooliwalitsuse määramisel.

Kogu tasu aga ei tohi wastawast palgast mitte suurem olla.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja **J. Zimmerman** (loeb): § 4. Eradotsentidele, kelle loengud asjaomase teaduskonna poolt soowitawaks tunnustatud, võib ülikooliwalitsus ülejääwatest palgakrediitidest ja nende puudumisel ülikooli erisummadest tasu maksta kunni kahe tunni eest 11.700 marka semestritunnist.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 4 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja **J. Zimmerman** (loeb): § 5. Praktiliste harjutustundide eest makstakse §§ 2, 3 ja 4 ettenähtud juhtumistel 75% teoreetiliste loengute ja õpetundide tasumäärast.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 5 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja **J. Zimmerman** (loeb): § 6. Filosoofia teaduskonna lektoritele makstakse tundide eest, mis nemad üle 6

nädalatunni annawad, lisatasu 4.200 marka semestritunnist.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 6 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Zimmerman** (loeb): § 7. Ülikooli raamatukogu juhatajale arwatakse sama palk kui professoritele, kui ta oma kwalifikatsiooni poolest nende kohta seatud nõudmistele wastab. Ei wasta tema nendele mitte täiesti, siis määratakse tema tasu ülikooliwalitsuse poolt haridusministri kinnitusel, wastawalt tema kwalifikatsioonile, kas dotsendi wõi professori kohustetäitja palga suuruselt.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 7 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Zimmerman** (loeb): § 8. Kodumaal õppiwaile ülikooli teaduslikkudele stipendiaatidele maksetakse toetusraha 7.500 marka kuus, wäljamaal õppiwaile kunni 150 dollarini, ühes arwatud reisikulud. Kui palju wiimati nimetatud määrast wõib stipendiaatidele lubada üksikutes wälisriikides, määrab ülikooli ettepanekul kindlaks haridusminister, kokku leppides rahaministriga.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 8 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Zimmerman** (loeb): § 9. Peale palga saawad kõik selles seaduses nimetatud kindla kuupalga saajad ja stipendiaadid, kes sellekohaste üldmääruste põhjal oma palgaastme järele selleks õigustatud, perekonna-abiraha. Samuti maksetakse neile 13. kuupalk riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse § 3 p. a ettenähtud suuruses ja korras.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 9 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Zimmerman** (loeb): § 10. Ülikooli ametnikkudele, teaduskondade tehnilistele abijõududele (assistendid jne.) ja ülikooli teenijatele maksetakse palka ühes perekonna-abirahaga riigiametnikkude ja -teenijate üldpalganormide järele; korteri ühes kütte ja walgustusega, kui korteriruumid teenistuskoha juures olemas, saawad tasuta ülikooliwalitsuse määramisel järgmised

ametnikud ja teenijad: õpetatud aednik, astronoom-observedor, botaanikaia ülemaednik, ülikooli apteegijuhataja ja tema abi, eksekuutor, kliinikutes: assistendid, majandusinspektor, ülewaatajad, perenaised, õed, ämmaemandad, sanitaarid, põetajad, talitajad ja köögi-teenijad; põllumajandusteaduskonna katsejaamade juhatajad ja assistendid; loomaarsti teaduskonna bakterioloogia laboratooriumi õde, töolistewanem, pesukoja juhataja, puuhoowiwaht, uksehoidjad, tallimehed ja teenijad järgmistes asutustes: üldise ja loomaarstlise bakterioloogia laboratooriumis, füsioloogia ja farmakoloogia instituutides ja seerumi laboratooriumis.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 10 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Zimmerman** (loeb): § 11. Käesolewa seaduse elluwõimisega kaotab oma makswuse Wabariigi Walitsuse poolt 25. mail 1921 a. wastuwõetud Tartu ülikooli õpejõudude palgaseadus („Riigi Teataja“ nr. 44 — 3. juunist 1921 a., seaduse nr. 38).

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 11 on nähtawa enamusega wastu wõetud. Seega on käesolew seadus II lugemisel wastu wõetud.

(Sekretääri kohale asub abisekretäär **J. Bergman**.)

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

6. Kohtupristawite Üldise komisjoni aruandja
taks — II lugemisel. **T. Kalbus** (loeb):
Kohtupristawite taks.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **T. Kalbus** (loeb): § 1. Iga täitmislehe ehk sunnitäitmise akti täitmiseks sisseandmise juures saab pristaw maksu, kui on nõudmise ehk nõudmise kindlustuse summa

kunni 500 margani	— 20 marka,
„ 1.000 „	— 30 „
„ 2.000 „	— 40 „
„ 3.000 „	— 50 „
üle 5.000 marga	— iga 1000 m. pealt weel üks mark. Asjas, mille hind kindlaks tehtud ei ole — 50 marka.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **T. Kalbus** (loeb): § 2. Kõiksugu teadete, kutsete eest pooltele, tunnistajatele, ekspertidele ja kolmandatele isikutele, oksjonikuulutuste, niisama ka kirjawahetuse eest krepostijaoskonnaga ja järelepärimiste eest wastawalt asutustelt liikumata waranduse peal lasuwate maksuwõlgade üle saab pristaw iga paberi pealt nõudmise summa juures:

kunni 5.000 margani — 25 marka,
üle 5.000 m. kunni 20.000 margani ja iga järgmise 1.000 marga eest weel 1 mark, üle 20.000 marga iga järgmise 5.000 marga eest weel 50 pn. Kui nõudmise summa kindlaks ei ole määratud — 50 marka.

Märkus. Kohtukutsete kätteandmise eest saab pristaw iga kohtukutse pealt 50 marka tasu.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **T. Kalbus** (loeb): § 3. Liikuwa waranduse üleskirjutamise eest saab pristaw tasu:

a) kui ühtlasi ka hindamine on toime pandud, ehk kui hind muul teel määratud, waranduse pealt

kunni 10.000 margani	3%
üle 10.000 marga kunni 50.000 m.	2%
„ 50.000 m. kunni 1.000.000 m.	1%
ja üle 1.000.000 m.	½%

b) kui warandus on üles kirjutatud ilma hindamata ehk kui hind muul teel ei ole määratud — iga üksiku numbri all üleskirjutatud asja ehk ühetaoliste asjade kogu eest:

kunni 50 numbrini	3 marka,
üle 50 kunni 100	„ 2 „
ja üle 100	„ 1 „

Ühetaolised asjad tulewad nimekirja kanda ühe ühise numbri all ja sel juhtumisel saab pristaw, esiteks, ülemalmääratud tasu ühe numbri eest ja peale selle, teiseks,

1. lugemise raha iga 10 asja eest — 50 pn.,
2. kaalumise raha iga 10 puuda eest 1.50 „
3. mõõtmise raha iga 10 sülla eest 1.50 „

Kui hiljem see warandus pristawi osawõtmisel saab hinnatud, siis saab pristaw peale selle weel üks weerand p. a määratud tasust.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **T. Kalbus** (loeb): § 4. Juhtumisel, kui pristaw waranduse arreteerimise juures üleskirjutamist ei toimetata, waid warandust wõrdleb enne kokkuseatud nimekirjaga, saab ta üks weerand § 3 määratud tasust.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 4 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **T. Kalbus** (loeb): § 5. Üleskirjutatud liikuwa waranduse üleandmise eest uuele hoidjale ehk korralduse eest waranduse ülewiimise juhtumisel teisele hoiukohale, niisama ka waranduse üleandmise eest selle aresti alt wabastamise puhul, kui selleks pristaw kohale ilmus ja warandus hoitul ei olnud wõlgniku enese käes, saab pristaw üks weerand § 3 määratud tasust.

Märkus. Waranduse üleandmise eest hoidjale ühel ajal üleskirjutamisega, sel juhtumisel, kui warandus kohale jääb, pristaw iseäralist tasu ei saa.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 5 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **T. Kalbus** (loeb): § 6. Liikumata waranduse üleskirjutamise eest saab pristaw iga hüpoteegi üksuse pealt, waranduse hinna juures

kunni 100.000 margani	½%
üle 100.000 kunni 500.000 m.	⅓%
„ 500.000 „ 1.000.000 „	¼%
„ 1.000.000 „	⅕%

Liikumata waranduse juures olewa liikuwa waranduse üleskirjutamise eest saab pristaw tasu selle taksi määruste järele liikuwa waranduse kohta.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 6 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **T. Kalbus** (loeb): § 7. Liikuwa ja liikumata warandusele oksjoni tegemise eest saab pristaw tasu müügistsaadud summast

kunni 50.000 margani	2%
üle 50.000 kunni 100.000 margani	1%
üle 100.000 „	¾%

Märkus: Selles paragrahwis määratud tasu saab pristaw ka siis, kui ostja pärast oksjoniseaduses ettenähtud tähtajal ostusummat ära ei ole tasunud.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 7 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **T. Kalbus** (loeb): § 8. Waranduse waldamise asetamise ehk rikutud waldamise endistamise eest, kui need toimingud ei olnud ühenduses wäljatõstmisega (§ 9) ehk üleantawa waranduse üleskirjutamisega (§ 3), saab pristaw tasu 100 marka.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 8 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **T. Kalbus** (loeb): § 9. Wäljatõstmise eest:

a) maatükkidest, taludest, mõisadest jne. saab pristaw tasu 150 marka,

b) korteritest kummi 5 eluruumini (kõök kaasa arwatud) saab pristaw tasu 50 marka,

d) korteritest üle wiie eluruumi saab pristaw tasu 75 marka,

e) äri- ja töökodaderuumide eest saab pristaw tasu 150 marka,

g) tehastest, trükikodadest ja mitmesugustest ladudest saab pristaw tasu 250 marka.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 9 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **T. Kalbus** (loeb): § 10. Wõlgniku käest allkirjawõtmise eest mittewäljasõiduks saab pristaw tasu 50 marka.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 10 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **T. Kalbus** (loeb): § 11. Ärakirjade, wäljawõtete ja igasuguste tunnistuste eest iga poogna pealt, poolikut poogifat terweks lugedes, saab pristaw tasu 25 marka.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 11 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **T. Kalbus** (loeb): § 12. Sel juhtumisel, kui pristaw kohale ilmus toimingu täitmiseks, missugune toiming aga pristawist mitte-ärarippuwatel põhjustel täidetud ei wõi saada, saab pristaw selle asjata wäljatuleku eest tasu 25 marka.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 12 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **T. Kalbus** (loeb): § 13. Wäljasõitude eest saab pristaw igas asjas päewa- ja sõiduraha riigiteenijate ametsõitude määruste järele, kusjuures sõiduraha kahe hobuse pealt arwatakse.

Märkus. Wäljasõidu eest ühte kohta, kuigi mitmes, aga ühede ja nendesamade poolte wahel toimetatawas asjas, saab pristaw sõidu- ja päewarahad ühe asja pealt.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 13 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **T. Kalbus** (loeb): § 14. Postikulud tasutakse pristawile nende tõeliku summa suuruses.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 14 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **T. Kalbus** (loeb): § 15. Päranduswara hoiu asjas saab pristaw päranduse üleskirjutamise eest pool selle taksi §§ 3, 5 ja 6 määratud tasust.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 15 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **T. Kalbus** (loeb): § 16. Tasu selle taksi järele wõib pristaw sisse nõuda ka enne täitmist — sellelt isikult, kelle palwel toimetus ette wõetakse.

Päranduswara hoiu asjus tasutakse pristawile ainult peale täitmist seaduses ettenähtud korras.

Tasu selle taksi §§ 13 ja 14 järele ei kuulu üldise pristawite wahel jagatawa tasusumma hulka, waid läheb otsekohe üksiku otsustäitwa pristawi kasuks.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 16 on nähtawa enamusega vastu wõetud. Kohtupristawite taksiseadus on seega II lugemisel vastu wõetud.

7. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku aja ja päewakorra kindlaksmääramine. Sisse on tulnud ettepanek koosolekut lõpetada. Juhatuse poolt on ettepanek järgmine koosolek määrata täna kell 5 p. l. päewakorda wõttes käesolewal koosolekul II lugemisel wastuwõetud seadu-

sed III lugemisele ning need päewakorra-punktid, mis käesolewal koosolekul läbi vaatamata on jäänud, endises järjekorras.

Sõna järjekorra kohta on rkl. Strandman'il.

O. Strandman (töer.): Teen ettepaneku p. 7-dat, see on weneaegiste pensionäride toetamise seaduse muutmise seadus, õhtuse koosoleku päewakorras ettepoole nihutada sellepärast, et nimetatud

punkti wastuwõtmine eelarwe suhtes wäga tarwiline on.

Juhataja **K. Wirma**: Riigikogu juhatus ühineb selle ettepanekuga.

Muid ettepanekuid enam ei tehta. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on ettepanek nähtawa enamusega wastu wõetud. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 2 p. l.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **K. Wirma**.

Abiesimees **A. Kerem**.

Sekretäär **T. Kalbus**.

Abisekretäär **J. Bergman**.